

Försvarsutskottets offentliga utfrågning
om Afghanistan

ISSN 1653-0942
ISBN 978-91-85943-82-1
Riksdagstryckeriet, Stockholm, 2010

Förord

Försvarsutskottet beslutade under hösten 2009 att ta initiativ till en offentlig utfrågning om Afghanistan. Utfrågningen ägde rum den 17 november 2009.

Syftet med utfrågningen var att inför ett beslut av riksdagen om att förlänga Försvarsmaktens mandat för missionen i Afghanistan, tränga djupare in i vissa frågor och få en bredare bild av situationen i Afghanistan.

Utfrågningen dokumenterades i stenografiska uppteckningar. Utskottet bedömer att vad som framfördes under utfrågningen är av allmänt intresse och därför bör göras tillgängligt för en vidare krets. Därför publiceras här en utskrift från utfrågningen.

Stockholm i februari 2010

På försvarsutskottets vägnar

Anders Karlsson

Ordförande

Innehållsförteckning

Förord.....	3
Innehållsförteckning.....	4
Deltagarförteckning.....	5
Program.....	7
Offentlig utfrågning om Afghanistan.....	8
Stenografisk utskrift från försvarsutskottets offentliga utfrågning tisdagen den 17 november 2009 om Afghanistan.....	8
Inledning.....	8
Anförande om Försvarsmaktens verksamhet i Afghanistan.....	9
Anförande om det aktuella läget i Afghanistan.....	14
Diskussion.....	15
Anförande om erfarenheterna av arbetet i EUPOL i Kabul.....	25
Diskussion.....	29
Anförande om samordningsfunktionen för Sveriges stöd till Afghanistan.....	33
Paneldiskussion.....	36
Avslutning.....	44

Deltagarförteckning

Medverkande

Sverker Göranson, överbefälhavare, Försvarmakten
Berndt Grundevik, generalmajor, Försvarmakten
Johan Raeder, försvarsråd, Förvarsdepartementet
Anders Kjellström, universitetsadjunkt, Malmö högskola

Inbjudna gäster

Göran Lithell, Förvarsdepartementet
Magnus Bergman, Förvarsdepartementet
Mikael Andersson, Förvarsdepartementet
Mathias Fredriksson, Förvarsdepartementet
Johanna Gårdmark, Förvarsdepartementet
Micael Bydén, brigadgeneral, Försvarmakten
Per Brissman, major, Försvarmakten
Stefan Vestergren, Militära underrättelse- och säkerhetstjänsten (Must)

Ledamöter

Anders Karlsson (s), ordf.
Rolf Gunnarsson (m), vice ordf.
Karin Enström (m)
Peter Jonsson (s)
Staffan Danielsson (c)
Allan Widman (fp)
Peter Jeppsson (s)
Else-Marie Lindgren (kd)
Rolf K Nilsson (m)
Gunilla Wahlén (v)
Inger Jarl Beck (s)
Kjell Eldensjö (kd)
Peter Rådberg (mp)
Ulf Grape (m)
Mats Berglind (s)
Maria Plass (m)

Tommy Waidelich (s)

Nina Larsson (fp)

Annicka Engblom (m)

Kerstin Engle (s)

Mats Sander (m)

Program

Datum: Tisdagen den 17 november 2009

Plats: Skandiasalen

Inledning

Anders Karlsson (s), försvarsutskottets ordförande

Föredrag av

Sverker Göranson, general och överbefälhavare, Försvarsmakten

Berndt Grundevik, generalmajor, Försvarsmakten

Johan Raeder, försvarsråd, Regeringskansliet

Anders Kjellström, Malmö högskola

Paneldiskussion

Avslutning

Rolf Gunnarsson (m), försvarsutskottets vice ordförande

Offentlig utfrågning om Afghanistan

Stenografisk utskrift från försvarsutskottets offentliga utfrågning tisdagen den 17 november 2009 om Afghanistan

Ordförande under utfrågningen var Anders Karlsson (s).

Inledning

Ordföranden: Jag vill hälsa välkommen till den offentliga utfrågning som försvarsutskottet har anordnat.

Innan jag inleder dagens utfrågning vill jag säga några ord om det som har inträffat. Från utskottet går våra tankar helt klart till dem som har drabbats av olyckan. Vi vill också skicka en hälsning till dem som finns kvar i missionen i Afghanistan att vi har våra tankar hos dem.

Riksdagen ska på torsdag fatta ett nytt beslut gällande den militära insatsen i Afghanistan. Med anledning av detta har vi arrangerat en utfrågning som jag vill hälsa er alla varmt välkomna till. Det är ett sätt för oss att tränga djupare in i vissa frågor och få en bredare bild av situationen i Afghanistan.

Sveriges engagemang för Afghanistan är inte nytt; det har funnits i många år. Vi har haft svensk militär närvaro för att bidra till säkerhet och återuppbyggnad i Afghanistan sedan 2001–2002 inom ramen för ISAF. Säkerhetsläget har på sista tiden försämrats, vilket ställer nya krav på våra soldater. Om detta kommer ÖB Sverker Göranson och generalmajor Berndt Grundevik att berätta mer.

En mycket viktig uppgift för ISAF är att utbilda afghansk polis och militär så att afghanska myndigheter själva ska kunna ansvara för säkerheten i sitt land. Anders Kjellström, som har varit involverad i EU:s polissatsning i Kabul, kommer att ge sin syn på det arbetet.

Mycket har förbättrats i Afghanistan. Nu går sex miljoner barn i skolan jämfört med en miljon under talibanstyrets sista år. I dag är dessutom många av dem flickor. Den höga barnadödligheten minskar i snabb takt. Av parlamentarikerna är i dag 27 procent kvinnor. Och 80 procent av befolkningen har nu tillgång till bassjukvård.

Men mycket går också i fel riktning. President Karzais regering har i många stycken misslyckats i sitt arbete med demokratisering och utveckling. Korruptionen utgör alltså ett mycket stort problem. Situationen för de mänskliga rättigheterna är mycket kritisk, och familjelagstiftningen beskär kvinnors rättigheter.

Afghanerna är i dag ett av världens fattigaste folk. 40 procent av befolkningen lever på mindre än en halv dollar per dag. Svikna förhoppningar och

bristande framtidstro riskerar att gynna extrema grupperingar i det afghanska samhället.

Samtidigt råder i dag stor obalans mellan militära och civila insatser, såväl från svensk sida som internationellt. Man brukar säga: Ingen säkerhet utan utveckling, och ingen utveckling utan säkerhet. Därför är det glädjande att vi har sett en förändrad attityd efter det amerikanska valet. USA talar nu om behovet av en ny strategi för Afghanistan. Också Nato har beslutat om en ny strategi för ISAF, en strategi som fokuserar på att skydda civilbefolkningen och på ett ökat utvecklingssamarbete.

Sverige har saknat en långsiktig och bred strategi med tydliga målsättningar för det samlade svenska engagemanget i Afghanistan. I dag har vi Johan Raeder här från Regeringskansliet för att tala om det samordningsarbete som pågår för svenskt stöd till Afghanistan.

Jag hoppas på en konstruktiv diskussion och en givande förmiddag. Än en gång vill jag hälsa alla varmt välkomna, såväl deltagare som åhörare.

Anförande om Försvarsmaktens verksamhet i Afghanistan

Sverker Göranson, Försvarsmakten: Herr ordförande, riksdagsledamöter, mina damer och herrar! Min tanke är också alltid hos mina soldater och sjömän, såväl i insatser som under träning, så även i denna stund.

De operativa krav som möter dagens svenska bidrag i ISAF skiljer sig från det förhållande som rådde när Sverige påbörjade sin militära insats i Afghanistan. En längre tid har säkerhetsläget försämrats för såväl civilbefolkning som det internationella civila och militära stödet. Det väpnade motståndet uppvisar ökad förmåga även i norra Afghanistan. Metoderna blir mer avancerade, och antalet attacker mot ISAF ökar.

Vid attacken mot förbandet som skedde för nästan en vecka sedan stupade en afghansk tolk och fem av våra svenska soldater sårades. Attacken påminner oss om vilka risker våra soldater utsätts för. Att vår personal i insatsen ska ha bästa möjliga förutsättningar på plats är för mig helt givet, men stödet hemifrån och till anhöriga hemma är också avgörande. Fyra av våra skadade soldater har transporterats hem till Sverige, och en är kvar i tjänst i förbandet i Afghanistan. Tillståndet är just nu stabilt för de skadade som nu vårdas i Uppsala. Försvarsmakten har nära kontakt med soldaterna, deras anhöriga och också sjukvårdspersonalen i Uppsala.

Den svenska kontingenten på plats i Afghanistan har framfört kondoleanser och hedersbetygelser till vår stupade afghanska kamrats familj. Den stupade tolkens familj har redan fått hjälp med bidrag till begravning och minnesstunder. En minnessten kommer att placeras på Camp Northern Light för att sida vid sida med Sveriges och Storbritanniens minnesstenar hedra den afghanska tolken. Den svenska styrkan på plats kommer att bibehålla kontakten med hans familj, enligt afghansk sed.

I en insats som den i Afghanistan går det inte att lämna fullständiga garantier kring risker. Varje situation är unik, där beslut krävs och utmaningar kan uppstå. Så är även fallet med sjuktransporten i Afghanistan, vilken den 11

november blev föremål för stridens allvar. De tyska helikoptrar som täcker det svenska ansvarsområdet var tillfälligt ombaserade till Kunduz, vilket sammantaget med vissa olyckliga omständigheter resulterade i att ISAF:s målsättning om två timmar från skadetidpunkt till kvalificerad sjukvård inte uppfylldes denna dag. Den totala tiden för evakuering till sjukhuset på Camp Marmal uppgick till 2 timmar och 34 minuter.

Jag vill understryka att våra rutiner vid förbandet vid denna typ av händelser är väl inövade och att alla enheter på plats har gjort allt vad som stod i deras makt för att ge adekvat stöd till sina kamrater, vilket jag återkommer till. En fördjupad utredning under ledning av Försvarmaktens utredningskommission, FMUK, kommer likväl att påbörjas denna vecka för att ge klarhet omkring alla omständigheter i det inträffade.

Ur Försvarmaktens perspektiv har det varit och är en självklarhet att tillgodose en förbättrad sjukvårdskapacitet och sjuktransportförmåga för våra soldater i området. De nuvarande leveransförseningarna från tillverkaren av helikoptrar med Medevac-förmåga har sin grund i att helikoptern inte är luftvärdig. Vi har följt rekommendationerna från statens haverikommission genom att komplettera beställningen med krav på ökad flygsäkerhet. Vår bedömning i nuläget är att två Medevac-helikoptrar kommer att vara operativa i Afghanistan i april 2011. Och jag uppfattar att vi – med vi menar jag Försvarmakten och Försvarets materielverk – gör allt vi kan för att förkorta den tiden.

Samtidigt, med hänsyn till det läget, har vi parallellt vidtagit andra åtgärder för att förbättra sjukvårdsberedskapen i området, som till exempel kirurgteam organiserade vid förbandet ute i området och med förmåga att under fältmässiga förhållanden genomföra kirurgi. Vi har tillfört ytterligare splitterskyddade ambulanser. De är för närvarande fem till antalet. Vi har kört ett samarbete med de norska Medevac-helikoptrarna i området. Samarbete pågår även för att de, i den mån Sverige kan stödja dem med teknisk personal, ska kunna förlänga sitt bidrag.

Det finns många utmaningar i Afghanistan, och den negativa säkerhetstrenden kommer sannolikt att fortsätta så länge det väpnade motståndet upplever att det vinner framgång. ISAF:s och de afghanska säkerhetsstyrkornas förmåga att gemensamt återta kontroll och vinna lokalbefolkningens förtroende kommer att vara avgörande för säkerhet och stabilitet i området.

En långsiktig hållbar säkerhetssituation är emellertid beroende av andra faktorer också. Det grundläggande problemet i Afghanistan är inte bara talibanernas verksamhet utan framför allt bristerna i samhällsstyre och korrupcion på olika nivåer.

Inom kort ska Försvarmaktens 18:e styrka börja sin tjänstgöring i Afghanistan och ISAF. Vi, Sveriges försvarsmakt, är där på uppdrag som en del av Sveriges samlade insats och ansträngning, men också för att ta ett globalt ansvar. För Sveriges del handlar det om att trygga vår egen säkerhet genom att hjälpa det afghanska folket att skapa en bättre tillvaro.

När jag senast besökte förbandet kunde jag konstatera att stämningen var god, trots den riskfyllda miljö som soldaterna verkar i. Det finns flera händelser där svenska soldater i stridssituationer har gjort extraordinära insatser. Vi har all anledning att vara stolta över deras insatser. Det är jag varje dag. Vi måste dock vara beredda på att vi med nuvarande säkerhetsläge kan komma att drabbas av både ytterligare skador och förluster.

Jag inledde med att berätta om den senaste allvarliga attacken som vi var utsatta för i Afghanistan med allvarlig utgång. Ibland går det bra, ibland inte. Jag vill dela med mig av en händelse som inträffade den 20 augusti i år.

Jag läser innantill: I samband med ett patrulluppdrag i vårt operationsområde körde ett av förbandets fordon på en 9D – det vill säga en improviserad sprängladdning. Soldaterna grupperade i stridsställningar runt platsen. När förstärkningarna anlände påbörjades arbetet med att undersöka platsen.

Sergeanten ansvarade för den medeltunga kulsprutan som var monterad på ett av förbandets patrullfordon. Uppgiften var att skydda gruppen som arbetade på platsen där sprängladdningen detonerade samt att skydda de fyra soldater som hade tagit eldställningar en bit ner i den uttorkade flodbädden.

Plötsligt och helt utan förvarning blev soldaterna utsatta för kraftig eldgivning från flera håll. En kraftig raket passerade bara en meter över huvudet på sergeanten och detonerade mot bergväggen fem meter bakom honom. En annan raket detonerade mot bergväggen fem-tio meter till vänster om honom och förstörde också hans skyddsglasögon. Under tiden som raketerna detonerade runt omkring sergeanten utsattes han också för kraftig eldgivning från sex sju motståndare beväpnade med AK47 – det vill säga handeldvapen – på ungefär 200 meters avstånd.

Trots den intensiva beskjutningen visade sergeanten prov på stort mod och hög sinnesnärvaro samt att han förstod vikten av sin uppgift relativt sina kamrater. Eftersom han var uppmärksam redan innan striderna började hade han också full kontroll på sina kamrater som befann sig där nere vid flodbädden. Därmed kunde han omedelbart besvara motståndarens eld. Hans snabba och professionella agerande räddade troligen livet på kamraterna vid flodbädden.

När striderna utbröt befann sig två av våra soldater mellan 10 och 20 meter från motståndarens positioner. Tack vare att sergeanten var en duktig skytt lyckades han även skydda deras tillbakaryckning genom att skjuta precis över deras huvuden. Sergeanten sköt omkring 400 skott med den medeltunga kulsprutan. Rutin, träning och känsla för de faror som lurade gjorde att sergeanten och hans mod räddade ett antal liv den här dagen. Och under striderna visade sergeanten prov på enastående kvalifikationer och mod.

Det var ett exempel från verkligheten. Ett flertal liknande händelser har inträffat under det gångna året. Samtidigt: Det finns ingen isolerad militär lösning på problemet i Afghanistan, men den militära närvaron är, precis som ordföranden sade, i nuläget viktig om utvecklings- och biståndsinsatser ska kunna genomföras i en fungerande miljö. Sambandet mellan säkerhet och utveckling är och kommer att vara en central fråga för vår gemensamma

legitimitet i insatsområdet och dessutom för lokalbefolkningens tilltro till det internationella samfundet.

Helhetssynen kommer att vara avgörande för att nå målet i Afghanistan. När oroligheterna ökar och debatten om Afghanistans framtid intensifieras är gemensamma strategiska mål vår viktigaste ledstång. Långsiktighet i våra uppdrag och mandat från riksdagen är en viktig komponent i detta sammanhang. Insatsen i Afghanistan är inte bara en försvarsmaktsangelägenhet utan Sveriges samlade och gemensamma bidrag för en positiv utveckling av landet.

Jag skrev i slutet av september en artikel i Dagens Nyheter om vår roll i Afghanistan som jag upplever har gett en konstruktiv debatt. Målsättningen med Sveriges bidrag och stöd till Afghanistan är att bidra till ökad säkerhet, men också att stötta ledare på provins- och lokalnivå så att de kan utöva demokratisk och effektiv ledning utan korruption.

Arbetet innebär även ett engagemang i återuppbyggnadsprojekt. När det svenska engagemanget ökas i norra Afghanistan finns det anledning att tydligare fokusera på våra kärnområden. Försvarsmakten ska i första hand bidra till säkerhet. Stöd till att utveckla god förvaltningspraxis och återuppbyggnad är områden som måste vila på civil förståelse, civila behov och kompetens. Därför bör vi sträva efter att få en civil chef som leder helheten i det svenska arbetet i Afghanistan. Andra områden i Afghanistan har redan gått denna väg med gott resultat. Varje steg vi tar för att öka det civila inslaget i en gradvis säkrare miljö är en bit närmare ett fungerande samhälle.

Föreningar vi på ett balanserat sätt de civila och militära ansträngningarna ytterligare har vi bättre förutsättningar att lyckas. Det är inte antingen-eller utan i högsta grad både-och. Om inte detta sker kommer möjligheterna till framgång sannolikt att rinna oss ur händerna.

Försvarsmaktens ambition i Afghanistan följer naturligtvis riksdagens beslut. Den ökade graden av våldsamma handlingar parallellt med det alltmer uttalade resursbehovet för kapacitetsuppbyggnad av afghanska samhälls- och säkerhetsstrukturer kräver en utveckling av Sveriges gemensamma ansträngningar i området. En förbättrad säkerhetssituation, reducerad fattigdom och förbättrade levnadsvillkor är det som kommer att vara en avgörande motvikt mot afghanernas mer eller mindre påtvingade försörjning genom engagemang i opiumhandel eller lokala motståndsrörelser.

Det är nödvändigt att Sverige blir mer aktivt i uppbyggnad och stöd till afghanska säkerhetsorganisationer för att de successivt ska kunna ta ett större ansvar för säkerheten i området. Det är en väsentlig förutsättning för att den internationella militära närvaron successivt ska kunna reduceras och så småningom kunna lämna Afghanistan.

En nyckelkomponent är ISAF:s utbildnings- och samverkansgrupper OMLT som stöder och utbildar den afghanska 209:e kåren i vårt område. Försvarsmakten genomför ett fördjupat stöd inom detta område som även på sikt involverar ett ökat samarbete med våra nordiska kolleger. Vårt militära styrkebidrag behöver även anpassas mot ett utvecklat stöd till främst den

afghanska armén. Skydd till lokalbefolkningen genom permanenta etableringar i områden där en sårbar civilbefolkning är som mest hotad kommer att vara avgörande för framgång i säkerhetsarbetet.

Sammantaget ställs särskilda krav på förmågor, skyddsnivåer och beredskap för att kunna agera när situationen så kräver. Försvarsmakten har därför föreslagit och genomfört en transformering av det militära styrkebidraget mot en stridsgrupp, *a military taskforce*, som är bättre anpassad och dimensionerad för att stödja den afghanska armén och dess utveckling i vårt gemensamma arbete för förbättrad säkerhet.

Avslutningsvis är det för Försvarsmakten en självklarhet att noggrant följa säkerhetsutvecklingen i området så att väl avvägda åtgärder kan vidtas för att värna våra soldaters liv. Med rådande säkerhetssituation måste vårt riskfyllda uppdrag vila på ett handlingsutrymme att vid behov förstärka med både materiel och personal när läget så kräver.

Jag väljer att avsluta med ett öppet brev från anhöriga som Försvarsmakten erhöll i helgen:

Hej! Jag och min hustru har i dag återvänt hem från sjukhuset i Uppsala där vår son vårdas för sina skador vid "olyckan" i onsdags. Det var minst sagt en traumatisk upplevelse att få meddelandet att vår son hade varit med i denna "olycka". När nu vår son ser ut att vara på bättringsvägen vill jag bara skriva några rader som jag gärna ser delges journalister, andra anhöriga, soldater och personal i alla delar av vår försvarsmakt.

Först av allt vill jag skänka en tanke till den tolk som tragiskt omkom och hans familj. I andra hand känner jag oerhört starkt för de soldater som ännu inte har återhämtat sig på det sätt vår son har gjort och deras anhöriga. I tredje hand en tanke till er som tjänstgör i dag där nere och till er som är på väg ner för att hjälpa det afghanska folket.

Min och min frus bild av hur allt har skötts är väldigt positiv i dag. Det engagemang vi har sett från alla inblandade har varit helt fantastiskt. Den hjälp, det stöd och den organisation som har gjort det möjligt för oss att möta vår son så snabbt är beundransvärd.

Med den kunskap jag har i dag kan jag bara säga att den fokusering som är på det som möjligen kan ses som dåligt eller negativt är djupt orättvis för alla inblandade. Jovisst, man ska dra slutsatser av gjorda erfarenheter så att det kan bli ännu bättre, men man måste även se det positiva så att man kan bibehålla detta.

De soldater och den sjukvårdspersonal som var med vid själva sprängningen, tyskar som försökte undsätta och blev beskjutna, amerikanerna som bara drog i väg för att bistå fast de kanske inte ens var klara för detta, sjukhuspersonalen i Marmal, gjorde som jag ser det en helt fantastisk insats. Även sjukhusets personal i Uppsala har varit super. Det känns mycket bra att veta att när jag, vi, de, som sänds ut i olika hjälpaktioner runt om i världen kan få en sådan back up i en situation av liknande eller (Gud förbjude) än värre omständigheter och kan räkna med en sådan professionell uppbackning känner i vart fall jag mig trygg.

Tack, tack och tack alla som jag har fått träffa dessa hemska timmar! Jag nämner inga namn, men ni känner nog själva att jag menar just er och er som jag tidigare har nämnt som inte har en aning om vem jag är men som också är delaktiga i Afghanistan eller på andra platser på vår jord.

Tacksam, stolt far och mor.

Anförande om det aktuella läget i Afghanistan

Berndt Grundevik, Försvarsmakten: Herr ordförande, ledamöter! Jag tänkte under knappt tio minuter berätta om läget vid förbandet och därefter om de skyddsåtgärder som genomförts och planeras genomföras framgent. Framför er finns det också ett bildpaket med pappersbilder som ni kan göra era anteckningar på.

Jag pratade med överste Olof Granander kl. 17.30 i går, måndagen den 16 november. Här är en enkel sammanfattning av läget.

Förbandet är i många delar rätt slitet i dagsläget. FS17 är inne i en fas med färre antal operationer, och det är kopplat till att man just är sliten men också till att man förbereder överlämning till FS18, vilket är en jätteväiktig uppgift så att vi inte får en operativ svacka. Förbandet är fokuserat och samlat.

Han har också sagt så här till mig, och jag vill gärna citera det, kopplat till diskussioner om ambulanshelikoptrar, vad som har hänt med mera. Vi får nu låta oss vänta med alla detaljer till dess utredningen är klar om ett antal veckor, kanske månader, men jag vill gärna citera vad överste Granander sade till mig i går om detta: ”Inget ologiskt beslut är fattat i insatsområdet. Det uppstår ibland friktioner, vilket man måste ha förståelse för. Det är alltid lätt att ha synpunkter från läktarplats.”

Jag går nu över till den bild ni ser framför er på väggen. Jag vill beskriva begreppet skydd i ett större perspektiv. Jag vill också beskriva att skydd består av många olika komponenter. Jag tänker redovisa några detaljer för varje komponent.

Jag börjar med ballistiskt skydd, det vill säga skydd mot kulor och krut, för att göra det enkelt. När det gäller fordonsläget har vi genomfört omfattande förändringar under 2009. Nytt för i år är fordonet som visas i mitten längst ned på bilden, personterrängbil 6, RG32. I dag finns det 31 stycken i förbandet. Planerat är att före årsskiftet tillföra ytterligare 15 så att vi har ungefär 45 vid årsskiftet. Målbilden är att det under första halvan 2010 finns drygt 60.

Nytt dessutom för 2009 är stridsfordon 90. I dag finns det tre stycken och ett bärgarfordon. Planerat före årsskiftet är ytterligare fyra vagnar så att det blir sju stridsfordon 90 och en bärgare.

Längst upp till höger på bilden ser ni pansarterrängbil 203. Det finns 19 stycken av olika variationer i förbandet. I övrigt framgår det av bilden att vi har ett 50-tal splitterskyddade fordon av olika sorter. Mercedes Geländewagen, lastbil och Toyota Landcruiser. Det svagaste skyddet, Toyota Landcruiser liner, fäses successivt ut. Ambitionen är att det inte ska finnas några sådana kvar efter årsskiftet. I praktiken har vi inte använt dessa mer än för mindre transporter vid själva campen.

Jag kommer så till underrättelsetjänst. En bra underrättelsetjänst är avgörande för ett bra skydd, för att preventivt kunna motverka att man blir upptäckt vid fel tillfälle. Stridsteknisk UAV har varit operativ i området sedan årsskiftet 2008/09. På sikt planerar vi att tillföra en så kallad taktisk UAV med betydligt bättre kapacitet. Den kan ha en täckning i realtid på upp mot 20 mil och vara i luften fem sex timmar. Detta är ett mycket viktigt system som för mig har hög prioritet att få fram till området.

Elektroniska hjälpmedel har tillförts. Underrättelseorganisationen har förändrats, och viss speciell kompetens har tillförts.

Interoperabilitet: Vi tränar ständigt våra chefer och stabsmedlemmar i olika internationella kurser. Våra ledningsmetoder är internationellt anpassade och utvecklas ständigt.

Soldaternas utbildning, utrustning och inställning är kanske en av de absolut viktigaste faktorerna. Vi har kommit i gång med en så kallad erfarenhetsprocess, som har utvecklats för att snabbt kunna ta hand om erfarenheter från stridsfältet, att implementera dessa i utbildningen på samtliga hemmaförband, inte minst också mot Markstridsskolan och utbildningen ute på Livgardet. Extra mörkerutrustning har tillförts. Minsökarutrustning har tillförts. Strids- tränings- och utvärderingshjälpmedel har tillförts för utbildning i Sverige, men vi kommer också att ta ned det för att öva på plats i insatsområdet.

Kulturell förståelse: Att få förståelse för den miljö och det folk man är där för att hjälpa är avgörande. Vi lägger in olika övningsmoment med just kulturell förståelse. Under vår slutövning inför rotation har vi med i Sverige boende afghaner, ett hundratal vid varje tillfälle, för att skapa så stor realism som möjligt, vilket har varit positivt.

Stridsteknik: Erfarenheter implementeras efter hand som vi genomför olika baserade inhämtningar från området.

Avslutningsvis är det, som jag har ringat in med rött, att få stöd från lokalbefolkningen – *win hearts and minds* – som vi uttrycker oss. Det är kanske ett av de absolut bästa skydden: att vi ständigt har detta i utbildningen, att vi ständigt påtalar detta och att vi på olika sätt gör oss förstådda med den afghanska befolkningen – det är för deras skull som vi är där.

Diskussion

Ordföranden: Då är den redovisningen slut. Nu är tanken att utskottsledamöterna ska få ställa frågor. Vi gör det så kort vi kan, och vi börjar partivis efter storleksordning.

Peter Jonsson (s): Jag tackar så mycket för föredragningen. Det är självklart värdefullt för oss i den här väldigt speciella situationen.

Jag har två frågor, och jag kan tänka mig att den första kan vara lite svår, eftersom vi nu tillsätter en utredning för att titta på händelsen med den senaste attacken.

Vad jag förstår blev vi attackerade av en IED. Samtidigt, när olyckan inträffat, blev de helikoptrar som skulle föra de skadade svenskarna tillbaka till

säkerhet och sjukvård beskjutna. Det är väl första gången. Kan man dra slutsatsen att det finns ett samband mellan dessa incidenter? Om det är så har man ökat hotbilden mot oss med en mer logistisk utgångspunkt, som i så fall skulle vara oroväckande. Jag kan tänka mig att det är svårt att svara på frågan, men en liten bild möjligtvis.

Den andra frågan gäller just den ökade hotbilden: Har den kopplingar till att talibangrupperingarna har omgrupperat sig och i större utsträckning befinner sig i norra delen av Afghanistan? Eller är det fortfarande kopplat till opium och den organiserade brottsligheten? Det är en oerhört viktig fråga. Jag tycker att opiumdiskussionen har kommit bort i sammanhanget. Ska man klara framtiden och skapa förutsättningar för det afghanska folket måste man ställa om jordbruket och se till att få bort opiumet och vallmoodlingarna. Det är egentligen det som är kärnan i den organiserade brottsligheten.

Karin Enström (m): Tack för föredragningarna. Jag vill också understryka både den stolthet och den tacksamhet som vi känner mot alla dem som bidrar och har bidragit till insatserna i Afghanistan. Det är en viktig, svår och ibland farlig uppgift.

Jag vill ställa en fråga, och det gäller möjligheterna till sjuktransport och till sjuktransport med helikopter. Vi vet att det har varit förseningar och att det har varit väldigt svårt. I samband med vårt betänkande från det sammansatta utrikes- och försvarsutskottet förra året fick vi besked från Försvarsmakten att man skulle undersöka alternativa möjligheter, eftersom vi har förstått att det inte går att trola fram de beställda Medevac-helikoptrar som var planerade och som nu sägs kunna komma till 2011. Därför vill jag ställa frågan vad som har gjorts för att undersöka andra alternativ, andra lösningar, för att kunna klara förmågan till sjuktransport med helikopter.

Berndt Grundevik, Försvarsmakten: Får jag börja med att svara på den första frågan som Peter Jonsson ställde. Vi har precis startat själva utredningen, och det är för tidigt att ge svar om den typen av slutsatser. Jag vill inte spekulera i om det finns något samband på olika sätt. Utredningen får ge svar, så att vi kan ge en tydlig, ärlig bild och inte spekulera i förtid.

Sverker Göranson, Försvarsmakten: Jag kan gå vidare på Peters fråga 2, om talibangrupperingar. Precis som jag mycket tydligt försökte meddela er alla är problematiken i Afghanistan rent generellt att det är ett land med en historik som gör att de är helt ovana vid en central ledningsstruktur. Den har alltid levt på familjer och klaner, lokalt och regionalt. Får man inte den nivån att fungera – vi försöker så gott vi kan, men det måste också kopplas mot central nivå – blir alternativa inkomstkällor dem som man går efter. Om det sedan är kriminalitet i en eller annan form – där en stor del naturligtvis är opiumhandel – ja. Det är väldigt svårt att på plats hålla isär vilken typ av kriminalitet de ägnar sig åt. Jag är också ganska övertygad – men det är en egen bedömning – om att de här går i varandra. Men ”den som just nu kan föda mig bäst” kom-

mer alltid att vara det val man gör som individ, för så fungerar det landet och har gjort så under väldigt långa tider.

Därav följer att väldigt många av dem som väljer att agera som talibankrigare gör det därför att det är den bästa inkomstkällan just nu, inte av personlig övertygelse. Det måste man också ha klart för sig. Men grund och botten är kriminalitet och korruption. Det finns också kopplingar, som flera av er känner till, i släktbanden mellan positioner i central regering och på lokal nivå. Låter man dem fortsätta får man inte bukt med grundproblemet.

Jag går över till Karin Enströms fråga. Låt mig först backa bandet och konstatera att Försvarsmakten i mars 2006 beställde Medevac-förmåga med helikopter med koppling till den nordiska stridsgruppen. Den skulle levereras 2007. Den levererades sommaren 2009, dessutom med 30 restriktioner kopplade till flygvärdigheten, som jag pratade om tidigare, som vi just nu försöker åtgärda tillsammans med FMV. Därav den tidslinjal jag har satt.

Parallellt med detta, och med diskussioner med departementet, tittar vi nu igen — och uppfatta inte att det har börjat nu, för vi har hela tiden hållit på och letat — på andra lösningar. Som exempel: Vi har varit inne och frågat andra länder. Vi har pratat med norrmännen om att förlänga och öka områden. Vi har frågat andra länder om de har möjlighet att bistå. Helikoptrar är en mycket trång sektor i princip i hela Europa — om det räcker; det kanske är mer därtill. Vi har nu gått så långt att vi börjar gå in på leveranslinor i länders leveranser av helikoptrar och tittar: Skulle vi kunna förhandla oss till en position där? Säg att ett stort land har många och vi köper några i början för att därmed också korta linjen.

Vi tittar också just nu på kravställningen på de helikoptrar som ska bli färdiga i april: Kan man förkorta tiden? Ja, men då tvingas man göra val, till exempel ”flyger inte på natten”. Ni inser konsekvenserna av ett sådant ställningstagande. Det blir inte lätt den gången attacken inträffar på natten och man inte kan flyga av det skälet. Det gäller hela tiden att balansera risker och val. Men vi tittar just nu på alla möjligheter.

Var helt övertygade: Såväl jag som organisationen och FMV jagar för fullt och har gjort så länge. Jag kan erkänna att det inte har varit med särdeles stor framgång, men man får inte ge tappt för det.

Ordföranden: Tack för det. Då går vi vidare.

Staffan Danielsson (c): Den internationella insatsen i Afghanistan med 42 länder är viktig för internationell fred och säkerhet i Afghanistan och även med bäring på världen. Sverige tar ett betydande ansvar, och vårt engagemang är långsiktigt. Den svenska kontingenten gör en utmärkt insats, och det ställer vi alla upp på här i Sverige.

Vi har 500 soldater, och Sverige ingår i den internationella ISAF-insatsen. Egna soldater och materiel är ett måste, och där har jag två frågor. Men vi måste också samarbeta om vissa resurser inom ramen för ISAF, till exempel

stridsflyg, just nu helikoptrar och även kvalificerad sjukvård. Skulle den svenska insatsen även bestå av till exempel stridsflyg, helikoptrar och kvalificerad sjukvård minskar den operativa uteffekten i form av skyttesoldater och patruller, som redan i dag är en mindre del av insatsen.

Min fråga gäller egentligen detta. Helikoptrar är mycket kvalificerad materia. De slits oerhört mycket, det ställs stora krav på besättningarna och det är en trång sektor i Sverige. Om vi nu, vilket vi är överens om, ska förstärka helikopterinsatsen – ÖB har ju berört olika alternativ där, och jag tycker att det är bra att vi har klart för oss att det finns olika alternativ – kan vi då bistå Afghanistans armé och polis med rimligt stor uteffekt? Hur ser ÖB på den gräns vi har på 500 soldater, givet att vi nu förstärker med mer stridsfordon 90, egna helikoptrar och så vidare?

Allan Widman (fp): Nej, svenska helikoptrar i Afghanistan är ingen absolut garanti för snabbare transport av skadade svenska soldater. Däremot kan man väl säga att fler helikoptrar i operationsområdet ökar möjligheterna till snabb transport i alla lägen och minskar prioriteringssvårigheterna om stora olyckor skulle uppstå. Det är mot den bakgrunden som det sammansatta försvars- och utrikesutskottet vid två tillfällen, dels förra året, dels förra onsdagen, erinrat om det besked som Försvarsmakten gav i samband med förra årets hearing om att alternativa helikoptermöjligheter skulle undersökas. Jag förstår att Försvarsmakten har gjort förfrågningar på olika håll, och jag utgår från att man kommer att fortsätta dem med samma intensitet.

Men mycket konkret: Är det så att Försvarsmakten har gett Försvarets materielverk, vilket vore naturligt, ett uppdrag att undersöka möjligheterna till exempel till leasing av helikoptrar? De finns ju att tillgå både med och utan besättningar. Det viktiga är ju inte att det är en svensk grön helikopter utan att det är en helikopter i sig och de fördelar som den medger.

Till generalmajor Grundevik skulle jag vilja ställa två korta frågor. Sverige befinner sig till skillnad från andra länder i vårt område på en egen camp, Camp Northern Lights, och alla andra länder håller till på en camp som heter Marmal. Givet ekonomi, organisation, insatsberedskap, skydd etcetera, skulle generalen bedöma att vår ensamma lokalisering är en fördel eller en nackdel ur dessa olika hänseenden? Och en detaljfråga: En taktisk obemannad farkost för att förbättra vår förmåga att inhämta underrättelser, när kommer den att kunna tillföras vårt bidrag i Afghanistan?

Sverker Göranson, Försvarsmakten: Som överbefälhavare vill man alltid ha mer. Oavsett vilken volym och vilka nivåer man lägger in kommer jag och cheferna under mig alltid att vara tvingade att göra avvägningar, det vill säga: Vilket stridsvärde har jag på mitt förband? Vilket utrymme för agerande ger det mig vid handen? Det är precis samma resonemang som vi har haft både i Bosnien och i Kosovo. Det är inte annorlunda här.

Således, om vi gör valet att ta in organisatoriska förmågor, till exempel helikoptrar, och man säger till Försvarsmakten att det ska göras inom ramen för

den volym du har nu, blir det konsekvenser någon annanstans. Det behöver dock inte med nödvändighet innebära just det du pekade på, det vill säga att antalet soldater som genomför arbete med afghanska armén eller 209:e kåren är just det man ska ta bort.

När vi nu har gjort ett val har vi också försökt lägga vår kraft där. Det är det som bäst gagnar utvecklingen långsiktigt, att de afghanska säkerhetsstyrkorna växer i förmåga och volym. Det är där vi lägger kraft nu. Men man kan inte nolla allting annat – det måste fortfarande vara en helhet. Det är den helheten, när man resonerar om de olika förmågorna, som är viktig också. Kan ingen annan bistå Sverige måste vi själva ta ett ansvar för att få paketet att fungera. Det är där vi naturligtvis har luckor som litet land. Helikoptrarna är ett sådant exempel, där det har varit svårt att få hjälp av andra också.

Det var ett långt svar, men det är en ganska komplicerad fråga att titta på en helhet. Men jag säger att det är helheten som måste vara styrande. Som jag sade i mitt anförande också: Vilka mål vill vi uppnå? Är fokus att bygga afghanska säkerhetsstyrkor måste vi också lägga kraften där.

Jag går vidare med helikoptrar, som Allan Widman frågade om. Vi har kontinuerligt under den här processen haft en dialog och ställt olika uppdrag till FMV. Huruvida vi har ställt ett explicit uppdrag om leasing kan jag inte svara på rätt upp och ned. Hårddisken är stor, men inte så stor. Men det finns ett antal olika underlag, som bland annat har jobbat om i helgen mellan Försvarmakten och FMV, där civila alternativ också har bearbetats. Där blir frågan om leasing ett sådant alternativ. Men om jag har ställt ett explicit uppdrag just i det spåret kan jag inte säga som svar på frågan.

Berndt Grundevik, Försvarmakten: Jag svarar på Allan Widmans två frågor. Den första var om det är en fördel att ha en egen camp jämfört med att vara på en större, internationell camp. Min bedömning är att vi har haft en fördel av att ha en egen camp. Vi har utvecklat goda relationer med grannarna runt omkring, civilbefolkningen, och det är en del av skyddet. Vi har inte utsatts för några raketattacker, som skedde på campen Marmal för något år sedan vid ett eller två tillfällen. Om det kan vara ett bevis för att vi har rätt eller inte får vara osagt. Min bedömning är att det har varit en fördel.

På den andra frågan, kopplat till taktisk UAV, vill jag också vara tydlig. För ett år sedan var det den så kallade politiska genomförandegruppen som stoppade det projektet – den skulle vi inte ha med. Nu hemställer Försvarmakten om att få in taktisk UAV, vilket vi lämnar in i 01-30-underlaget. Nu är det, vilket vi är tacksamma för, ett inriktningsbeslut från politisk nivå att vi ska anskaffa detta. Men vi tappade drygt ett år i processen – det vill jag vara tydlig med.

Jag skulle vilja ha haft systemet operativt här och nu. Vi får en helt annan möjlighet att i realtid täcka 20 mil dygnet runt från den plats där man skjuter upp systemet. Jag vet att det jobbas på olika sätt, men jag har sagt att det är ett operativt krav att jag under 2010 vill ha systemet i drift i Afghanistan. Sedan kan man hitta olika lösningar, det som man kallar leasa, för att sedan köpa

eller vilket system vi har. För mig är det viktigaste den operativa effekten. Så får man resonera om det. Där hemställer jag om ert stöd gentemot myndigheterna, både Materielverket och andra intressenter, för det är ett prioriterat system att få på plats där nere.

Else-Marie Lindgren (kd): Det var en väldigt bra föredragning. Jag vill först och främst säga att jag känner en väldigt stor stolthet över de kvinnor och män som nu befinner sig i eller är på väg till Afghanistan och det arbete som utförs där. Det vill jag absolut ha sagt. Jag tycker också att det ÖB sade i sitt anförande här är viktigt, att se helheten när det gäller utvecklingsinsatser och kanske kunna få en civil chef på plats som håller samman hela den del som vi tror behövs, alltså öka civila insatser också.

Emellertid är det viktigt med trygghet för oss alla, oavsett om vi befinner oss i Afghanistan eller här hemma. Ibland när jag lägger huvudet på kudden på kvällen och funderar på de här frågorna – det gör jag – tänker jag så här. Vi pratar ganska mycket defensivt. Vi pratar om vad vi ska göra, att vi ska ha helikopterinsatser, sjukvårdsinsatser, ambulanser, kirurgteam och annat som tas upp. För mig kan det upplevas som något defensivt.

Då skulle jag vilja ställa frågan till er: Hur ser ni på att kunna öka säkerheten innan det händer något? Vi har fått det föredraget här, men jag saknar en del, och det är att vi i dag har registerförband som är beredda. Jag tänker bland annat på att kunna använda Gripenplan med spaningskapsel, nu när inte TUAV:n kommer i rätt tid. Skulle man kunna använda den resursen, som ändå står till förfogande för Sveriges försvarsmakt, för att kunna ge bättre säkerhet? Jag tror att vi behöver söka alla möjligheter att öka säkerheten för våra soldater i Afghanistan.

Gunilla Wahlén (v): Jag kan hålla med om att man känner stolthet över dem som ställer upp och gör den här insatsen. Jag mötte dem i Afghanistan i somras och möttes verkligen av kvalitet och kompetens, men det var också ett bemötande med empati och professionalitet. Det är en mycket bra insats som vår personal gör där nere.

Jag har ett par korta frågor, lite om helikoptrarna. Vi ökar antalet fordon, vi ökar säkerheten på fordon och vi ökar antalet tjänstgörande personer i Afghanistan. Det nämns att vi har beställt två helikoptrar som nog kommer 2011. Men är det verkligen tillräckligt? Ska vi inte redan nu beställa någon mer helikopter? När man är ute på en insats är det ju mer än två, tre eller fyra personer – det kan vara ända upp till tio femton personer som ingår i en räddningsinsats eller ingår i det uppdrag som utförs, och då finns det en stor risk att det är många som blir allvarligt skadade.

Sedan vill jag höra om samarbete på hemmaplan. Det sägs att vi ska samarbeta i Afghanistan mellan olika myndigheter. Pågår det något viktigt organiserat samarbete med myndigheter i Sverige, som polismyndigheten, Försvarsmakten eller myndigheten för kris och beredskap, så att vi samövar hemma för att kunna göra väldigt bra jobb borta?

Ordföranden: Det får Sverker Göranson och Berndt Grundevik försöka svara på. Den sista frågan kommer väl Johan Raeder in på i sitt anförande.

Sverker Göranson, Försvarsmakten: Jag vill understryka att jag inte anser att den planering vi har ägnat oss åt, eller det underlag som vi har avlämnat till regeringen, är defensivt. Vi har försökt dra fram utvecklingen i Afghanistan och fokusera på vilka av dessa linjer, det vi kallar operationslinjer – säkerhet, governance och utveckling – som vi måste lägga kraften på. Var ger det störst effekt? Det var den kopplingen jag gjorde när jag beskrev det. Den bästa effekten är att så fort som möjligt få afghanska säkerhetsstyrkor att börja växa till, inte bara i numerär utan också i kompetens, kopplat till att vi får ned korruptionen i de här delarna, för det är det största problemet inom polisen. En korrupt polis är det inte mycket bevänt med, men det är i hög grad det de är just nu.

Därför har vi skruvat om vårt bidrag i den styrka som nu roterar ned, med större fokus på den afghanska armén och utbildning av densamma, att genomföra alla operationer tillsammans med dem. Det genomförs redan så av den styrka som är nere. Jag påstår att vi har varit offensiva i att ändra koncept. Sedan kan man fortfarande tycka att vi borde vara ännu mer offensiva. Ja, vi kan det – lägg till mer så ska vi göra mer.

Sedan gällde det den specifika frågan om förmåga och flygande resurser. Gripen, i det operativa behov som arméinspektörerna uttrycker, flyger för högt och för fort. Det måste saktas ned och kunna arbeta över ganska stora områden med lägre hastighet. Det är tyvärr inte den optimala lösningen i den situation vi har. Det är ungefär samma resonemang som vi har fört när det gäller flygande resurser över Somalia, och därför är kustbevakningens flygplan en option där man flyger lite långsammare.

Då går jag över på Gunilla Wahléns frågor. Vi har redan beställt tre. Vi har också fört ett resonemang inom ramen för det underlagsarbete vi håller på med, om att öka antalet. Ett alternativ i det är att anskaffa fler, inte nödvändigtvis exakt samma sorts helikopter men en liknande som nu finns i drift, från andra länder. När jag säger så måste man också komma ihåg: Driver vi vidare den frågan kommer det till en kostnadsaspekt så småningom. Varje sådan här flygfarkost betingar ett pris av 270 miljoner. Men de finns att köpa.

Ska jag spara den sista frågan med tanke på att Johan skulle kommentera den?

Ordföranden: Jag tror att det vore bra om vi låter den vara till dess.

Peter Rådberg (mp): Det är lätt att börja med att hålla med Berndt Grundevik och Sverker Göranson i deras inledande tal om den insats som svenskarna gör nere i Afghanistan. Jag tror säkert att vi har de absolut bästa soldaterna i världen – det tvivlar jag inte en sekund på. Men vi vet att situationen har försämrats avsevärt, 30–40 procent sedan våren 2009, med flera attacker. Demokratien går i stå och så vidare. Talibanerna vinner mark. Situationen är

helt annorlunda. För mig personligen finns det ingen militär lösning på det här, utan det är en politisk lösning som måste till för att man ska kunna lösa själva konflikten i Afghanistan.

Sverker Göranson inledde med att säga att det ska vara bästa möjliga säkerhet. Då är vi tillbaka till det som Karin Enström och Allan Widman var inne på, med helikoptrarna. Jag skulle vilja ställa den frågan en gång till: Varför har man inte hyrt eller köpt helikoptrar långt tidigare, när man pratar om att man ska ha den bästa möjliga säkerheten? Jag har en liten följdfråga där: När fick FMV uppdraget att börja göra om de här helikoptrarna?

Peter Jeppsson (s): Sverige har erkänt duktiga soldater och sjömän ute internationellt, och man gör en skillnad – det kan vi nog vara överens om. Jag hoppas att utfrågningen här ses som ett stöd åt den personal som är ute i tjänst. Framför allt hörde vi tidigare här att det i Afghanistan i dag är 6 miljoner som går i skolan mot tidigare 1 miljon och att 80 procent har tillgång till bassjukvård. Det är oerhört viktigt – en viktig förändring.

Det finns problem så klart. Vi har pratat om korruption och mänskliga rättigheter. Därför har jag två frågor, som också har tagits upp tidigare av ÖB. Stödet från lokalbefolkningen: Märks det några markanta förändringar i det stödet vad gäller vår närvaro i området?

Sedan har vi pratat om de bästa möjliga förutsättningarna på plats, att det är en förutsättning för att kunna verka. Då är min fråga: Finns rätt materiel i rätt mängd, alltifrån de lätta delarna till de tyngre delarna? Men även stödet, om jag går in på de mjuka frågorna, till de anhöriga som är hemma och väntar på dem som ska komma tillbaka: Hur ser det ut? Hur kan det bli några förbättringar där?

Sverker Göranson, Försvarsmakten: Jag kan börja med Peter Rådbergs frågor. Jag repeterar en gång till: Den 13 mars 2006 lades den första beställningen från Försvarsmakten mot Försvarets materielverk på tre Medevac-helikoptrar för NBG:s behov. De skulle levereras sommaren 2007. De levererades 2009, och då var de inte flygvärdiga på det sätt som beställningen innehöll från början. Det är det vi arbetar med nu för att åtgärda de över 30 restriktioner som helikoptrarna innehåller, också i enlighet med de anvisningar som Statens haverikommission har gett Försvarsmakten. Det har inneburit kompletterande beställningar mot Materielverket, en i mars i år och en i oktober i år. Men grundbeställningen är tillbaka till 2006. Sedan kan vi alltid träta om huruvida det är det ena eller det andra.

Jag hävdar fortfarande att den viktiga frågan nu är att försöka komma till rätta med det här, antingen med leasing, som togs upp, med köp eller någonting annat. Man ska inte fastna i historiken. Den är inte bra – det är den inte för någon; det håller jag med om – men det löser inte problemet i sig.

Peter Jeppssons fråga gällde stöd från lokalbefolkningen. Om vi pratar med förbandschefen, som arméinspektören refererade till, överste Olof Granander, upplever de i huvudsak ett positivt stöd från lokalbefolkningen. Men

det finns vissa fickor i vårt område där vi har en annan situation. En utmaning i den företeelsen är just den jag pekade på. De människorna påverkas av kriminella element i olika former, så även talibaner. Då blir det egentligen inte individen som ges ett fritt val, att välja var ens uppfattning och stöd är. När motståndaren i vårt fall rekryterar med AK47 som hjälp är det lite svårt att välja den ena eller den andra uppfattningen. Det var det jag pekade på tidigare. Det är inte så att alla de 20 000–25 000 talibankrigare som nu finns i Afghanistan gör det av en grundövertygelse. Svaret på det är nej. Det var ett försök till svar på din fråga, men den är svår.

Berndt Grundevik, Försvarsmakten: Jag har varit där nere fem gånger sedan jag tillträdde för två år sedan, och jag känner mig trygg i många av de områden vi åker omkring i. Man kan säga att det finns ett antal problemområden, problemöar. Ett sådant är ca 40 kilometer väster om Mazar-e-Sharif, och ett annat är i västra området. Det är viktigt att vi där på olika sätt, med civila åtgärder med mera, kan få bukt med problemen på sikt. I de största delarna känner inte jag någon oro.

När det gäller stödet till de anhöriga har det utvecklats. Vi har en lång bit kvar att gå jämfört med många andra länder – jag vill betona detta. Jag tycker att man också måste våga ställa sig frågan från politiskt håll, att man kanske tar ett och annat nytt grepp i detta. Varje år är 1 600–1 800 svenskar ute på årsbasis. Jag tycker, och många med mig: Varför kan inte dessa vara skattebefriade? Det är faktiskt så att de – oftast är det fruarna som är kvar hemma – många gånger går ned i arbetstid, och man arbetar 50–70 procent. Man tappar inkomst, och man tappar pensionspoäng.

Vem betalar den mellanskillnaden? Jo, det gör officersfamiljen själv i dag. Jag tycker att man borde titta på vissa sär lösningar och stödja i detta.

Det finns många saker som faktiskt har börjat utvecklas på rätt sätt. Det som vi nu hörde om, i brevet som ÖB berättade om, är ett bevis på detta. Skadetidpunkten var kl. 10.07 förra onsdagen. På 35 timmar hade vi folk hemma på svensk mark och under kvalificerad sjukvård. Det är ett sätt som vi har jobbat på med just stödet.

Ulf Grape (m): Jag hade förmånen att vara i Afghanistan i juli. Som amatör slås man av hur professionella grabbarna och tjejerna är där nere och på vilket sätt de arbetar. Samtidigt har generalen McChrystal kommit med en ny strategi för hela ISAF:s insats där. Jag skulle vilja veta lite grann hur ni ser på hur det kommer att påverka det sätt som svenskarna arbetar på där nere.

Allan Widman (fp): Herr ordförande! Jag tänkte följa upp min föregående frågeställning beträffande uppdraget till FMV, som överbefälhavaren inte kan erinra sig. Jag utgår från att överbefälhavaren kan återkomma till utskottet med ett besked huruvida ett sådant uppdrag getts eller inte.

Sverker Göranson, Försvarsmakten: Har jag svaret med mig?

Micael Bydén, Försvarmakten: Nej, du har inte det exakta svaret på den frågeställningen, men det ligger inom ramen för de uppdrag som FMV får kontinuerligt. Det är inte bara en anskaffning. Det kan lika gärna vara en leasing, ett lån, en hyra. Så det ligger som överbefälhavaren sade inom ramen för det FMV har fått med sig. Men den specifika frågan, precis som överbefälhavaren sade, har vi inte svar på nu.

Sverker Göranson, Försvarmakten: Jag går till Ulf Grapes fråga. Generalen Stanley McChrystal tillsattes som COMISAF av administrationen i USA för att ge en opåverkad och kvalificerad bedömning av läget och utvecklingsmöjligheterna i Afghanistan.

Han gjorde så en rapport som jag upplever att såväl EU:s alla medlemmar som stora delar av övriga världen kvitterar. Man säger: Ja, detta är den bästa bedömning som någon har gjort. Den är verkligen sanningsenlig och trovärdig och innehållsrik och kvalificerad.

Kopplat till den i nästa steg har han också gjort en *assessment*, det vill säga givit tre optioner. Vad kräver detta för att insatsen ska kunna leverera effekt i det tidsperspektiv som man har efterlyst? Det kan jag också återkomma till.

Det han har tryckt på när det gäller förbandens agerande på marken är helt och hållet stämmande överens med vad jag skulle vilja betrakta som ett svenskt agerande i en efterkrigszon. Det handlar alltså om att *win hearts and minds*, precis som Berndt Grundevik pratade om. Detta ska göras genom att man är ute hos människorna. Man ska visa dem att man är där för deras stöd: Jag är här så länge som det behövs. Lita på mig!

Han har också sagt till sina egna amerikanska förband: Ni måste kliva av era fordon för att kunna komma till den här punkten. Samtidigt erkänner han att detta kommer att innebära en större risktagning i vissa situationer.

För hur ska man kunna lita på den man möter? De kriminella finns i samhället, och de väljer den som betalar bäst för att föda sig. Den som i ena stunden är din vän kan i nästa stund vara någonting annat, inte av övertygelse utan för att man tjänar pengar.

Jag säger alltså: Rapporten stämmer väl överens med vår bedömning. Den stämmer väl överens med vårt försök att i partnerskap med afghanska säkerhetsstyrkor agera i området.

Utmaningen i detta är att det är ett väldigt stort land som är glest befolkat. Befolkningen är utspridd över ytan. Och i varje stund den afghanska armén eller ISAF inte är där kan vi ge oss den på att motståndaren kommer att nyttja tillfället.

Ordföranden: Då har vi klarat av den del som är försvarets utfrågning. Men vi återkommer till fler frågeställningar i slutet.

Nu går vi över till Anders Kjellström från Malmö högskola som har erfarenheter av arbetet i EUPOL i Kabul. Varsågod!

Anförande om erfarenheterna av arbetet i EUPOL i Kabul

Anders Kjellström, Malmö högskola: Tack så mycket, herr ordförande! Jag arbetar i normala fall som lärare i juridik på Malmö högskola. Under våren och sommaren tjänstgjorde jag vid EUPOL i Afghanistan.

Det svenska engagemanget i Afghanistan bygger egentligen på tre ben. Vi har den militära sidan. Vi har Sida och Afghanistankommittén, den civila sidan. Vi har också ett engagemang genom olika internationella organisationer. Vi har det via FN och via EU.

EU:s insats, framför allt i Afghanistan, ligger på EUPOL-sidan, nämligen utbildningen av poliser. Den verksamheten satte i gång i juni 2007. Man hade enorma problem i början. Man hade problem med att hitta sin roll. Det var också ledarskapsproblem, vilket gjorde att det tog oerhört lång tid innan systemet började fungera. Man skulle kunna säga så här: Från hösten 2008 har EUPOL i den meningen kunnat fungera.

Vad har bland annat varit problemet? Jo, det som gäller för alla EU:s insatser utomlands. Strukturen är nämligen den att vi har 27 medlemsstater som ska komma överens. Vi har ministerrådet som ska administrera det hela och kommissionen som ska betala. Detta innebär en institutionell svaghet som försvårar arbetet ute på fältet.

Nu ska vi dock vara tacksamma för att det nya Lissabonfördraget har en annan skrivning och kommer att ge en annan organisationsmodell. Det är någonting som vi som har varit ute på fältet är ytterligt tacksamma för. Då slipper vi den förvirring som har varit tidigare.

Vad de ska göra är alltså att utbilda poliser. Min uppgift låg inte riktigt där. Man har insett att man måste ha hela *the legal chain*, som det heter, den legala kedjan eller den juridiska infrastrukturen, som vi snarare skulle kunna kalla det för. Vi kan inte ha en fungerande polis om vi inte har ett fungerande åklagarväsen, om vi inte har en fungerande domarkår, om vi inte har fungerande försvarsadvokater och om vi inte har ett fungerande sanktionssystem, fängelse eller vad det nu kan vara för någonting.

Inom EUPOL har man då satt upp en speciell avdelning för *rule of law* som ska syssla med det som kommer efter polisen, alltså åklagarverksamheten, domarverksamheten och så vidare. Det var egentligen det som jag arbetade med.

Hur många var vi? Vi var ungefär ett dussin personer som skulle klara av resten av den juridiska infrastrukturen, så vi hade sannerligen en del att stå i.

Jag blev alltså anställd för detta uppdrag av Folke Bernadotteakademin här i Sverige. Då frågade jag Folke Bernadotteakademin: Vad är det jag ska göra? Då sade de till mig: Nu åker du till Kabul och frågar EUPOL. Jag sade: Ja, det gör jag. Så jag åkte till Kabul och frågade EUPOL: Vad ska jag göra? Då sade de till mig: Du ska åka ned till justitiedepartementet och fråga där vad du ska göra.

Det här lät först som totalt kaos och anarki. Men det visade sig faktiskt att detta var begåvat. Varför var det begåvat? Jo, därför att det slog vakt om den grundläggande principen som vi arbetade efter i Afghanistan, *Afghan owner-*

ship, afghanskt ägande. Det innebar att allting som skulle ske skulle ske med utgångspunkt från afghanernas beställningar, mer eller mindre.

Vi kunde naturligtvis sitta och diskutera saker och ting. Vi kunde komma med förslag, men det var afghanerna som satte agendan. Det var på deras uppdrag som vi var där. Vi var inte några kolonialherrar.

När jag kom ned till Afghanistan, till Kabul, var jag mycket spänd på vad jag skulle se. Jag har nämligen varit i Afghanistan förr. Jag var i Afghanistan för drygt 35 år sedan och åkte runt i hela landet. På den tiden reste jag på dagar och på nätter på landsbygden och överallt. Jag var i Kabul. Jag var i Kandahar. Jag var i Herat. Jag kunde gå omkring överallt. Överallt kunde jag gå omkring på dagar och på nätter.

Jag såg aldrig tillstymmelse till någon form av hot eller någonting annat riktat mot mig. När jag nu kom var det icke en rörelse utan *close protection*, vilket innebär bepansrad bil, vilket innebär att jag hade en speciell vakt, som satt med sin kalasjnikov, och en speciell chaufför. Denna bepansrade bil hade tonade skottsäkra vindrutor.

Förra gången jag var där kunde jag uppleva, se med egna ögon och resa överallt. Den här gången kunde jag bara se Afghanistan genom skottsäkra tonade vindrutor. Det var en skillnad.

När jag var i Afghanistan den gången reste jag kors och tvärs över landet. Jag såg en enda tiggare under alla de veckor som jag tillbringade i Afghanistan.

När man åker omkring i dag i bil eller ser sig runt omkring ser man att läget är fullständigt annorlunda. Enligt FN finns det 60 000 barn som lever på gatorna genom att sälja krimskrans eller genom tiggeri. Det är en del av den här skillnaden.

När jag var i Afghanistan förra gången var det icke ett rikt land. Det var inte en välfärdsstat. Men människor kunde tillgodose sina basala behov. I det Afghanistan som jag nu mötte slog fattigdomen emot mig.

30 år av krig är fullständigt förödande för hela Afghanistan. Det är skillnaden mellan då och nu. Det var det här som jag kom att möta. Jag skulle ljuga om jag skulle säga att detta inte påverkade mig. Detta påverkade mig starkt.

Vad som gjorde att jag över huvud taget kunde fortsätta och att jag över huvud taget kunde agera var att jag mötte dem som var mina kolleger i EU-POL i Afghanistan. Vi skulle vara omkring 400, men på grundval av den här konstiga beslutsstrukturen var vi ungefär 250. Vad var det då jag mötte? Jag mötte människor som var ytterligt kompetenta. Jag mötte människor med ett stort engagemang, och jag mötte människor med en stor idealitet i det här fallet som ville arbeta och som ville bidra till den afghanska utvecklingen. Det var vad jag kom att möta.

Det fanns en nybygggaranda. Alla hjälpte alla. Alla visste att vi var beroende av varandra och att vi var tvungna att i den meningen för Afghanistans skull föra arbetet framåt. Med den andan gick vi ut.

Vad mötte vi då för problem? Jo, vi mötte problem.

Första problemet: Vi har ca 80 000 poliser i Afghanistan. Men drygt 70 procent av dem är analfabeter. Hur undervisar och utbildar man människor som är analfabeter? Det fanns olika sätt. Det fanns olika metoder. Någon kom på att vi ju skulle lära dem om mänskliga rättigheter. Så de gjorde en bilderbok om mänskliga rättigheter. Då kunde man bläddra och se bilder på hur man skulle göra och hur man inte skulle göra.

Det är naturligtvis en insikt om de faktiska problemen. Men det som vi satt och drömde om i Afghanistan var någonting annat. Det var helt enkelt att vi skulle skicka ned tusen man från Europa som kan språk och annat till Afghanistan. Vi skulle då lära polisen att läsa och skriva under tjänstetid. Vi skulle utrota analfabetismen.

Det är naturligtvis den lösning som på sikt är den enda möjliga. Varför det? Jo, därför att den läsande människan är självgående. Man kan sätta böcker och allting i händerna på läsande människor. Sedan kan de fortsätta att utveckla sig.

Vad kan man göra om man inte kan skriva ned någonting? Vad kan man göra om man inte kan repetera och läsa en föreläsning som har hållits?

Dessutom blev det nästan parodiskt ibland. Det fanns långtgående planer på att datorisera hela den afghanska polisen. Det är en bra idé, men om folk inte kan läsa och om det inte finns någon el ute på polisstationen och inte någon uppkoppling är det uppenbara problem att göra det hela. Vi måste börja från scratch. Vi kan inte börja högteknologiskt i det här fallet.

En annan sak som påverkade oss var följande:

Vi utbildade poliser. Det var ungefär två månaders utbildning. Vi visste att vår utbildning hade brister just på grundval av att de var analfabeter. Vi visste också att de här människorna får ungefär 100 dollar i månaden. Det är inte riktigt vad man kan försörja en familj på. Men det var inte det som var det avgörande problemet. Det avgörande problemet för oss var att det förra året, 2008, dödades ungefär 1 200 poliser ute i tjänst. Vi vet nu att siffran under 2009 kommer att bli högre. Senast i går var det åtta poliser i Afghanistan som dödades i tjänst.

Det här innebär att det är tre fyra poliser om dagen. Varför nu detta? Jo, bland annat därför att arbetsdelningen mellan den militära sidan och den polisiära sidan är ytterligt oklar. Det är alltså poliserna, som är längst ute, som tar smällarna snarare än den afghanska militären. Balansen mellan de olika uppgifterna fungerar helt enkelt inte.

Ja, vi utbildade människor. Vi satsade kraft, intellekt, kompetens, energi och känslor i detta. Men vad var det vi skickade ut dem till? Vad var det vi skickade ut dessa människor till när vi hade utbildat dem?

När det gäller Afghanistan är inga siffror säkra. Man kan få siffror på både det ena och det andra, officiell statistik och vad det nu kan vara för någonting. Alla siffror måste tas med en nypa salt.

Det finns också ett annat problem när det gäller den polisiära sidan. Det är helt uppenbart att det finns ett missbruksproblem bland den afghanska polisen. Det är ett missbruksproblem som handlar både om hasch och om opium.

Hur många procent det är som missbrukar är oerhört svårt att säga. Men problemet finns, och man måste kunna agera.

När det gäller nästa problem som vi mötte tror jag att det är bäst att jag försöker förklara det genom att berätta om en liten incident som jag var utsatt för.

Jag ingick bland annat i en kommitté som skulle arbeta fram en ny straffprocessordning i Afghanistan. Vi hade regelbundna möten hos FN. Där satt företrädare för det afghanska rättssystemet, folk från högsta domstolen och åklagarmyndigheten och annat, och så var vi ett antal jurister från Europa och från USA som satt och jobbade på det här.

Vi hade då ett gäng unga tolkar. Det var studenter från juridiska fakulteten i Kabul. När vi hade lunch brukade jag sitta och prata med dem. Vi hade väldigt öppna och raka resonemang. Dessutom hade de humor, så vi hade väldigt roligt.

En förmiddag jobbade vi väldigt hårt. Vi diskuterade rättssäkerhet och rättssäkerhetsaspekter, mänskliga rättigheter och rättsstat och annat. Jag kämpade väldigt hårt under hela förmiddagen för att jag ville ha in rättssäkerhetsgarantin i straffprocessordningen i Afghanistan.

Vi satte oss sedan ned och började prata. Då sade en av dem till mig: Det var bra att du tog upp det här och kämpade för detta med rättsstat och mänskliga rättigheter, men jag ska berätta en historia för dig, så att du ser hur läget ser ut.

Då berättade en av killarna att han hade blivit tagen av polisen för att han hade varit med om en trafikolycka. Han hade inte alls varit skyldig, men polisen tog in alla. Han försökte komma loss genom att överklaga det här beslutet. Han hade icke en chans. Han satt vecka efter vecka, månad efter månad. Han var då tvungen att vända sig till sina släktingar. De samlade ihop pengar. Nästa gång han överklagade lade han en hundradollarssedel mitt i överklagandet. Han var fri dagen därpå.

Där satt man alltså med de bästa argument i hela världen om rättsstat, *rule of law* och mänskliga rättigheter, men det hjälpte icke ett vitten. Det enda som hjälpte var en ovikt hundradollarssedel.

Detta är Afghanistan. Det är ett land som är korrumpert från botten hela vägen upp till toppen. Vad jag senast har sett är att inrikesministern har tillsatt en stor specialgrupp bland annat med hjälp från EUPOL. Hela vår verksamhet kom nämligen slutligen mycket att inriktas på *anti-corruption*. Det var det som på något sätt var de politiska signalerna från Bryssel.

Nu kommer då inrikesministeriet tillsammans med EUPOL – och vi har redan jobbat på det – med denna specialgrupp att försöka bekämpa korruptionen. Men det är ett av Herakles storverk, skulle jag vilja säga. Det är ett arbete som är fullständigt enastående och som naturligtvis egentligen måste ta generationer att göra.

Nu har jag dragit upp de problem som vi hade; vi hade naturligtvis oerhörda problem. Hade vi då några glädjeämnen? Ja, det är klart att vi hade.

Jag kommer aldrig att glömma vad två svenska polismän berättade för mig. De höll bland annat på att utbilda kvinnliga poliser. De skulle lära de kvinnliga poliserna grepp- och batongteknik – jag är inte så bra på det där. De berättade då om glädjen när de här tjejerna fick ta en svensk hundrakilospolis och dänga honom i golvet, som de hade lärt sig. Vad de fnittrade, de här små afghanska tjejerna, som vägde omkring 50 kilo var! Vilken glädje detta var!

Ni skulle ha sett de här svenska poliserna, som jag pratade om. Det liksom lyste om dem när de berättade hur väl den insats de gjorde togs emot av dessa afghanska kvinnor.

Jag är en mycket fredlig person, men jag måste säga: Lär man 500 afghanska kvinnor hur de dänger hundrakilosgubbar i golvet tycker jag faktiskt att det är ett visst bidrag till civilisationen.

När man åker hem igen är det naturligtvis sådant här som man bär med sig. Jag kommer aldrig att glömma den stolthet och den glädje som dessa människor upplevde och som också jag själv upplevde oerhört många gånger i Afghanistan.

Diskussion

Ordföranden: Tack för detta engagerade tal, Anders Kjellström! Nu är tanken att vi ska ställa ett antal frågor till Anders Kjellström. Sedan går vi vidare till Johan Raeder från Försvarsdepartementet.

Peter Jeppsson (s): Ordförande! Jag vill tacka Anders Kjellström för den engagerande och målande beskrivningen av läget. Du nämnde att hela kedjan måste fungera, advokat, polis, åklagare etcetera. Det är oerhört viktigt för att man ska få ett rättssystem som inte havererar.

Hur ser det ut med rekryteringen av de viktiga olika kategorierna? Det gäller alltså såväl personal som ska utbilda som personal som ska utbildas. Vilka problem och vilka möjligheter finns?

Ulf Grape (m): Jag har egentligen två frågor.

En del av korruptionen och kanske skillnaden i hur väl den afghanska armén har kunnat byggas upp i förhållande till de problem som finns inom den afghanska polisen handlar egentligen om avsaknad av en central organisation för polisuppbyggnaden. Funderar ni något i banor av *carabinieri* eller något liknande? Det skulle vara intressant att höra.

Den andra frågan gäller samordningen mellan de olika utbildningsinsatser som FN, EU, Nato och USA själva gör. Finns det någon samordning eller någon samsyn när det gäller hur man ska få ihop det, så att säga?

Anders Kjellström, Malmö högskola: Jag börjar på utbildningssidan.

Vad vi också sysslade med var att utbilda de övriga delarna i rättskedjan. Vi var involverade i det arbetet. Dessutom var det med min bakgrund ganska naturligt att jag tog kontakt med Kabuls juridiska fakultet. Jag satte i gång ett samarbete med Kabuls juridiska fakultet. All den kompetens som fanns på

EUPOL skulle tas till vara ute på universitetet. En av de stora upplevelserna var naturligtvis att föreläsa för studenterna i Kabul om rättsliga frågor.

I övrigt sker den interna rekryteringen i Afghanistan. Men vi deltog i vidareutbildningen av det hela.

En av de saker som man ville från justitiedepartementet var att jag skulle gå igenom lagstiftning och lagstiftningsprocess. Jag skulle ordna tvådagarsseminarium om det. Som svensk tog jag med lite grann om remissförfarande och sådant. Det väckte stort intresse, att liksom förankra hela lagstiftningsprocessen demokratiskt i Afghanistan. Jag tror att det framför allt var det som de tog med sig hem efter de här dagarna.

Vi arbetade alltså med detta.

Sedan gällde det samordningen. Var det något som var problematiskt, skulle jag vilja säga, var det att vi arbetade med olika internationella organisationer, till exempel NGO:er och UNDP. Detta var inte lätt – det var mycket lättare att ha att göra med afghanerna.

Varför var det så? Jo, de hade sina speciella agendor och drog åt olika håll. Sedan skulle de hem på semester, och det ena och det andra skulle göras. Det var slitsamt att arbeta med de olika organisationerna. Sedan ville alla väldigt gärna synas och kunna skicka stiliga berättelser till hemmafronten.

Vi lyckades på något sätt med samordningen av det hela. Men den viktigaste samordningen för EUPOL är samordningen med inrikesministeriet. Och samordningen med inrikesminister Atmar fungerar väl alldeles utmärkt. Från vår sida har vi en dansk, Kai Vittrup, som är EUPOL-chef. Där fungerar det. Men med övriga organisationer är det problem.

Staffan Danielsson (c): Att stärka afghansk polis och armé är själva nyckeln till att få stabilitet, och att vi kan stötta detta. Att det här är väldigt farligt visar ditt exempel väldigt tydligt. Det dödades 1 200 poliser förra året, och det blir fler i år. Nu dödades också en av svenskarnas tolkar.

Peter Jonsson visade tidigare på vikten av att få en marknad för jordbruksprodukter i stället för knark. Och min fråga gäller lönerna till poliserna. Det finns många. Fler ska anställas. De behöver självfallet kunna läsa och skriva. De måste ha en lön. Du sade att den finns, men den är låg. Men vad jag förstår utbetalas den inte alltid. Min fråga är: Vad gör EU och vad kan vi göra för att det ska fungera så att de som nu rekryteras och anställs får en lön och kan vara *committed* i sitt jobb?

Allan Widman (fp): Herr ordförande! Det har funnits en diskussion i flera europeiska länder om de förhållanden som möter personer som frihetsberövas i Afghanistan. Du har nämnt korruption och narkotikamissbruk, men vad vet vi om den behandling som de möter i olika afghanska institutioner?

Och vilka möjligheter har, enligt din mening, det internationella samfundet, enskilda organisationer och andra att följa upp de personer som omhändertas och ta reda på vad som händer med dem?

Anders Kjellström, Malmö högskola: När det gäller lönen hos poliserna är det ett uppenbart problem. Jag tror inte att EUPOL kan göra speciellt mycket. Men det som sades hos oss var i varje fall att de, om de byter sida, får dubbelt så mycket betalt. Då får de 200 dollar i månaden. Varför det? Jo, därför att frågan är om inte knarkmaffian har en större ekonomi än vad statsapparaten har. Däri ligger det grundläggande problemet.

Sedan gällde det frihetsberövade. Jag arbetade i viss mån med den frågan. I norra Afghanistan hade de inga fängelser, utan folk bodde i grottor. Där slängde man in fångarna.

Vi hade ett projekt tillsammans med holländare. Man skulle bygga någon sorts fängelse, men det var oerhörda förseningar. Folk bodde fortfarande i grottor.

Jag hade bland annat att göra med ungdomsfängelse. Vilka sitter i ungdomsfängelse? Det är folk som har rymt hemifrån. Det är tjejer som har druckit alkohol och även killar som har druckit alkohol. Det behövs alltså inte speciellt mycket för att man ska hamna där.

När vi hade en genomgång visade det sig att det var bedrövliga villkor. Vi ville naturligtvis att de skulle lära sig att läsa och skriva, att de skulle ha skolgång och sådant. Det fanns inte någon chans till det.

Jag frågade den som var chef för hela systemet: Vad kan vi hjälpa till med? Jag hade trott att han skulle prata om datorer och sportutrustning eller någonting sådant. Men han tittade på mig med sorgsna ögon och sade: Vi skulle vara väldigt tacksamma om vi kunde få lite schampo och tvål, så att vi kan klara av den grundläggande hygien. Det är vad vi behöver. Och om ni har någon krona över undrar jag om vi skulle kunna få madrasser, så att folk slipper sova på golvet.

Det är läget i ungdomsfängelserna. Vuxenfängelserna är inte mycket bättre.

Fängelserna har traditionellt varit talibanuniversitet. Det är där talibanerna har rekryterat oerhört mycket folk. Det har också varit på det viset att vissa attacker via mobiltelefoner har styrts från vissa fängelser.

Något av det senaste jag upplevde när jag var där var att Obama fullständigt hade lagt om hela strategin. Det innebar att man skulle kämpa mot radikaliseringen i fängelserna. Man skulle naturligtvis skilja politiska fångar från vanliga kriminella fångar, och så skulle man gå in med resurser för att se till att dra undan hela rekryteringsgrunden från talibanerna i fängelserna.

Antalet människor i fängelser har stigit mycket kraftigt. Det har fyrdubbplats under kanske de senaste sju åtta åren. Det innebär, återigen, att vi måste se hela kedjan i sitt sammanhang och kunna sätta in resurser hela vägen.

Jag skulle väldigt gärna vilja se att de här unga människorna får sina tvålar och sitt schampo.

Else-Marie Lindgren (kd): Tack så mycket för ett fängslade inlägg i debatten!

Min fråga gäller avhopp. Jag kan ana att det finns en hel del. Finns det någon procentsats utifrån att man nu utbildar och bekostar poliser i stor utsträckning? Hur ser resultatet ut på sikt?

Min andra fråga är: Har man några funderingar på att göra något mellan-ting mellan rena yrkesmilitärer och poliskåren? Då tänker jag på gendarmeri som Ulf Grape var inne på. Eller varför inte ett hemvärn i afghansk tappning? Det handlar alltså om att försöka hitta frivilliga människor som vill ställa upp för sin lilla by eller sitt område i stället för att tänka på hela Afghanistan, som är ett stort land.

Gunilla Wahlén (v): Här sitter vi i ett av världens rikaste länder och funderar på hur vi ska hjälpa ett av världens fattigaste länder. Vi kan tydligt se att vi, när det gäller militär strategi och militär hjälp, har en väldigt professionell verksamhet i Afghanistan. Men på den här sidan, som du så livfullt har beskrivit, bygger det inte på strategi, professionalitet och något slags samarbete och samordning i vare sig Europa eller Afghanistan.

Jag kan inte se att det kan vara rimligt att vi ska skicka poliser för att lära folk att läsa och skriva. Det ska naturligtvis organiseras via lärare. Man måste få upp det en nivå.

Då har jag en fråga. Vi skickar ju poliser, via EUPOL, som är ute, och det är väldigt farligt att vara ute. Är det för farligt att skicka poliser? Vi politiker begär att man ska skicka poliser i stället för militärer. Man kunde starta polis-högskola, bygga upp fängelser och bygga upp andra delar av den här kedjan i stället för att just skicka ut människor för att hjälpa till ute på fältet hos världens mest korruperade poliskår, där de är analfabeter. Åker de inte ut på fel nivå? Ska de inte vara på en strateginivå, centralt?

Anders Kjellström, Malmö högskola: Det finns avhopp, och det är avhopp på två olika sätt. Hur ser det ut? Vi hade folk som var nere i Kandahar och utbildade 30 poliser. De satte in oerhörda resurser på detta. En månad senare var det en polis kvar. Vart hade de 29 andra tagit vägen? Jo, de hade gått in i privata vaktbolag och tagit anställning. De kunde ju detta då, och säkerligen fick de också en lön som var många gånger högre än den polisiära lönen.

När det gäller polis och militär är det väldigt svårt med siffror, men det är fullständigt uppenbart att det finns både militärer och poliser som när de väl har fått sin utbildning hoppar av till talibanerna. Det ska vi inte underskatta. När man har beslagtagit vapen från motståndarsidan har man sett att det är vapen som nyligen delats ut till afghanska armén eller afghanska poliser. Där finns det alltså naturligtvis också.

När det gäller din fråga var man ska gå in någonstans är det naturligtvis lärare vi ska skicka. Jag skulle givetvis vilja att vi om vi har 500 soldater i Afghanistan också har minst 500 lärare, om inte ännu fler. De skulle natur-

ligtvis kunna gå in på polisen, men de skulle kunna lära varenda ung afghan att läsa och skriva.

Jag tror trots allt att man får gå in på alla olika led, både på den polisiära sidan och i resten av rättskedjan. Man måste kunna gå in med effektiva resurser för att stärka de delarna. Det finns problem inom domarväsendet och åklagarväsendet; det fanns enligt de uppgifter jag fick domare som var analfabeter. Då förstår vi alla att det behövs avgörande insatser. Jag tror alltså att det är nödvändigt att gå in med förstärkningar i hela den polisiära hierarkin och i hela rättskedjan.

Ordföranden: Tack för det, Anders Kjellström. Vi går då vidare till försvarsrådet Johan Raeder från Försvarsdepartementet. Han ska prata om samordningsfunktioner för Sveriges stöd till Afghanistan.

Anförande om samordningsfunktionen för Sveriges stöd till Afghanistan

Johan Raeder, Försvarsdepartementet: Tack så mycket! Jag tänkte börja med att hälsa från försvarsminister Sten Tolgfors som beklagar att han inte har möjlighet att vara här i dag. Som alla vet är han i Bryssel för att leda EU:s formella försvarsministermöte.

Det svenska engagemanget för Afghanistan är både långsiktigt och brett. Afghanistan är inte bara ett av världens fattigaste länder utan också ett av de länder där fattigdomen på grund av oroligheter, politisk instabilitet och bristande rättighetsperspektiv drabbar befolkningen särskilt hårt. Sverige fortsätter därför att prioritera stödet till Afghanistan, både civilt och militärt.

Stora framsteg har gjorts i Afghanistan sedan början av 2000-talet, trots en problematisk säkerhetssituation och utbredd fattigdom. Landet är dock långt ifrån stabilt. Den kvardröjande konflikten är den enskilt viktigaste orsaken till misären i Afghanistan. Bristen på utveckling bidrar ytterligare till extremism, narkotikahandling och annan kriminalitet, vilket i sin tur spår på konflikten.

Utan säkerhet ingen utveckling och utan utveckling ingen säkerhet. Det sägs ofta, och jag tror att det har sagts här tidigare i dag. Jag säger det en gång till. Vad betyder det egentligen?

I somras fattade regeringen beslut om en strategi för biståndssamarbetet med Afghanistan. Tre prioriterade frågor finns i den strategin: demokrati, det vill säga utveckling av ett demokratiskt system i Afghanistan i vid mening inklusive rättsapparat och så vidare; utbildning, vilket som vi har hört är en grund för att kunna genomföra en sådan utveckling; samt en utveckling av det privata näringslivet, som också är en förutsättning för att ett fungerande samhälle ska kunna skapas.

Vi har också hört här i dag att det inte finns någon militär lösning på problemen i Afghanistan. Detta knyter an till vad regeringen sade i den försvarspolitiska inrikespropositionen, nämligen: ”Militära insatser kan inte på egen hand skapa förutsättningar för fred och återuppbyggnad i ett konfliktdrabbat område.” Det vi alldeles nyss har hört om vad 30 års krig har åstadkommit i

Afghanistan understryker väl det. Dessa 30 år av krig har visat på vikten av säkerhet för att åstadkomma utveckling.

När vi säger utan säkerhet ingen utveckling och utan utveckling ingen säkerhet är det alltså dessa sammanhang vi talar om. Det finns också ett starkt behov av att ha i minnet att det går hand i hand.

Det är avgörande för utvecklingen i Afghanistan att den afghanska regeringen kan nå ut med sitt inflytande och att internationella aktörer kan nå ut med sitt bistånd i alla landets provinser. Internationell militär närvaro tillsammans med afghansk militär och polis behövs under överskådlig tid för att tillgodose säkerheten för vanliga afghaner och för att möjliggöra den civila återuppbyggnaden av landet.

Det internationella samfundet är överens om att konflikten i Afghanistan inte kan lösas enbart med militära medel. För att vända den negativa trenden krävs både civila och militära insatser men även en mycket större ansträngning för att samordna dessa, och det är vad jag ska prata om i dag.

Behovet av ökad samverkan har uppmärksamats också av EU. Under det svenska ordförandeskapet har vi antagit ett program för ett förstärkt EU-engagemang i Afghanistan och Pakistan. Slutsatserna understryker bland annat behovet av ökade och mer samordnade insatser från det internationella samfundets sida liksom att fokus måste ligga på att stödja ett starkare afghanskt politiskt ansvar. Avseende Afghanistan anges bland annat civilt kapacitetsbyggande, EU:s polisinsats EUPOL och rättsområdet som prioriterade områden.

Det är väl en ganska allmän uppfattning att EU inte är den enklaste organisation som finns. Den har sin effektivitet, men som har sagts tidigare förutser även vi att ikraftträdandet av Lissabonfördraget kommer att underlätta detta arbete.

Vikten av att ha en *comprehensive approach*, en allomfattande ansats, i vårt engagemang i Afghanistan kan inte nog betonas. De civila rådgivare som finns på plats i PRT i Mazar-e Sharif är en del av det svenskleda PRT:ets ledningsgrupp. De stöder PRT-chefens beslut avseende utformningen av strategier och operationer.

Det uppdrag som det svenska PRT:et har inom ramen för ISAF, det vill säga att stödja företrädarna för den afghanska regeringen, kan bara genomföras effektivt och med bra resultat genom en integrerad civil och militär koordinering. Det gäller bland annat att ta fram och implementera provinsiella utvecklingsplaner baserat på den afghanska nationella utvecklingsstrategin. Det har tidigare också talats om vikten av afghanskt ägarskap, och det är viktigt att den implementering vi gör baseras på den afghanska nationella utvecklingsstrategin. Här spelar våra politiska rådgivare och utvecklingsrådgivare en betydelsefull roll med sin respektive expertis.

I den försvarspolitiska inriktningspropositionen presenterade regeringen också sin avsikt att inrätta en samverkansfunktion inom Regeringskansliet. Denna funktion, som redan har börjat fungera, är en manifestation av viljan

att ytterligare stärka samverkan såväl mellan departementen som mellan departement och myndigheter.

Samverkansfunktionen ska inom sitt verksamhetsområde bidra till att nå mål som framgår av regeringens politik för global utveckling – samstämmighet, synergier, resultatorientering och ett brett politiskt ägarskap. Den kommer att hantera aspekter i alla faser av insatser.

Samverkansfunktionen ska bidra till ökad effektivitet. Det innebär både att nyttan av svenska resurser ökar på fältet och att Sverige kan få ökat inflytande i de insatser som bedrivs. Funktionen erbjuder dessutom ett naturligt forum för avstämning på politisk nivå och ett stöd till arbetet i ordinarie beredningskanaler inom Regeringskansliet.

Samverkansfunktionen ska diskutera de fall i vilka svenska civila och militära resurser har använts eller kan användas samtidigt i samma område. Därtill ska samverkansfunktionen när så är relevant och lämpligt kunna engagera sig i frågor som rör fall där olika former av civila insatser är aktuella samtidigt.

De nu gällande ansvarsförhållandena och fördelningen av befogenheter inom Regeringskansliet, mellan regering och myndigheter och mellan myndigheter ändras inte genom att samverkansfunktionen inrättas. Den skapar bättre förutsättningar för en gemensam verklighetsuppfattning, diskussioner över departementsgränserna och en tydligare styrning. Funktionen underlättar därigenom den gemensamma beredningen inom Regeringskansliet, interaktionen mellan RK och myndigheter och naturligtvis också mellan myndigheterna själva.

Samverkansfunktionen ska inte fatta några formella beslut. Den innebär en utveckling av inom Regeringskansliet befintliga arbetsmetoder, inte ett etablerande av nya strukturer. Den kan arbeta i flera olika format och träffas flexibelt beroende på arten av de frågor som ska behandlas. Den ska kunna träffas både i rent RK-format och med RK och myndigheter.

De myndigheter som främst förutses företrädas i samverkansfunktionen är Sida, Folke Bernadotteakademien, Försvarmakten, Myndigheten för samhällsskydd och beredskap samt Rikspolisstyrelsen. Vid behov kan även andra myndigheter involveras. Vidare kommer funktionen att själv avgöra om den vill bjuda in andra aktörer i sitt arbete.

I Afghanistanfallet finns redan i dag ett väl fungerande format för samverkan inom RK, mellan RK och myndigheter och myndigheter emellan. Dessa format behöver alltså inte förändras när samverkansfunktionen inrättas, utan de kommer att inordnas i samverkansfunktionen i bred mening. De kommer dock att inordnas i de former de har redan i dag.

Vad avser Afghanistan äger redan i dag regelbundna samverkansmöten mellan UD, Förvarsdepartementet, Justitiedepartementet, Sida, Folke Bernadotteakademien och Försvarmakten rum. Även MSB kommer att involveras i detta. Vid dessa avhandlas aktuella operativa frågor av civil-militär karaktär, kopplade till insatsen i Afghanistan, till Afghanistan i stort och den svenska insatsens genomförande.

Motsvarande möten mellan myndigheter och Regeringskansliet äger rum både på handläggarnivå och på chefsnivå. Likaså utgör den ordinarie beredningsprocessen det främsta forumet för denna samverkan.

Paneldiskussion

Ordföranden: Tack för det! Nu är tanken att det ska bli en paneldiskussion och att vilka frågor som helst kan ställas till dem som är berörda i detta sammanhang – ÖB, Anders Kjellström, Johan Raeder och Berndt Grundevik. Jag lämnar ordet först till Peter Jonsson från Socialdemokraterna och därefter till Karin Enström från Moderaterna.

Peter Jonsson (s): Tack så mycket för alla dessa bra föredragningar!

Jag kommer tillbaka till min första fråga. När jag har lyssnat på er fyra har jag nämligen fått en bild av att det kommer att krävas ofantligt mycket större medel när det gäller bistånd om man över huvud taget ska lösa situationen i Afghanistan. Då menar jag inte bara lite högre utan gigantiskt mycket mer, på grund av att kärnproblemet är exempelvis jordbrukssituationen – att man tillverkar opium. Den ekonomiska vinst som det medför skapar hela tiden kriminalitet och organiserad brottslighet, vilket förstör återuppbyggnaden på flera områden.

Det vore helt underbart om den svenska regeringen, som har ordförandeskapet i EU, skulle ta bollen och verkligen gå in och pressa på för att öka biståndet. Hela världssamfundet måste ju gå in om man ska lyckas med detta. Annars kommer vi att sitta här om tre, fyra, tio år med exakt samma frågor och naturligtvis ha kommit lite längre när det gäller utbildning av barn och ungdomar, poliser och eventuellt den militära sidan, men den grundläggande problematiken blir inte löst.

Jag skulle alltså vilja fråga allra helst Johan, naturligtvis, eftersom han företräder försvarsministern utifrån den utgångspunkt han hade: Tar ni den bollen? Driver ni frågan hårt? Och på vilket sätt kan ni i så fall göra det?

Er övriga frågor jag om ni delar den bild jag målar upp, att man om man ska nå lösningen måste gå ned till roten av det onda. I det här fallet ser jag att det är narkotika. Man måste även samverka utifrån den pakistanska situationen. Vi pratar om Afghanistan, men Pakistan är också ett bekymmer utifrån detta perspektiv.

Ordföranden: Jag vädjar igen: Försök hålla det kort så att alla hinner ställa frågor.

Karin Enström (m): Åtagandet som Sverige gör i Afghanistan skulle jag vilja kalla det största enskilda åtagande vi någonsin har gjort mot ett land. Kostnaden för den militära insatsen och för biståndsinsatsen kommer sammanlagt att ligga på minst 2 miljarder kronor per år. Kravet på att det också ska ge effekt blir så mycket större när vi talar om så mycket pengar.

Nyckelorden i dag är ju samverkan, samordning och en helhetssyn. Vi har från riksdagen uppmanat att en samverkansfunktion ska tillkomma. Frågan är dock – och jag får ställa den till både Johan Raeder och den övriga panelen, inte minst ÖB – om det krävs ännu mer samordning. Det betonades nämligen här att funktionen inte kan ta några formella beslut, och om jag ska tolka det elakt står stuprörsorganisation till del i alla fall. Men det kanske var elakt vinklat.

Jag har även en konkret fråga, och den hänger ihop med detta. Vi har inom Försvarsmakten ett sätt att personalförsörja som hittills fungerar bra och säkert kommer att fungera bra också i fortsättningen. Vi vet hur vi ska göra för att besätta och bemanna de styrkor som ska åka ned.

När det gäller polis och rättsväsen, sjukvård och andra typer av civila experter upplever jag däremot att vi inte alls har några bra mekanismer för att se till att dessa myndigheter har en extramarginal för att rekrytera människor som faktiskt kan tjänstgöra i till exempel Afghanistan. Det gäller som sagt svårighet att rekrytera alltifrån läkare, poliser och domare till andra experter som behövs. Kan samverkansfunktionen göra skillnad i detta?

Johan Raeder, Försvarsdepartementet: Vad gäller frågan om biståndsinsatser i Afghanistan och de, som Peter Jonsson sade, gigantiska behov som finns där samt möjligheten att göra något åt det är det en fråga som är berättigad och naturligtvis egentligen rätt självklar.

Det bistånd Sverige ger är bara en del av det bistånd som det internationella samfundet ger. Det bistånd vi ger direkt till Afghanistan är en del av det bistånd vi ger som kommer Afghanistan till godo, eftersom en del av det också kanaliseras genom till exempel FN.

Det är dock också viktigt att samordna bistånd och att, som du uttryckte det, trycka på för att öka biståndet. Av den anledningen har frågan också på svenskt initiativ varit uppe på agendan för biståndsministrarna i EU under vårt ordförandeskap. EU är alltså ett sådant forum där frågan kan drivas, men det är inte det enda forumet. Vi har FN-systemet, och vi har vårt bilaterala stöd.

Vad gäller den fråga Karin Enström ställde uppfattar jag den som åtminstone till viss del riktad till mig, kanske särskilt delen om samordningsfunktionen. Som jag sade inrättar vi inga nya strukturer i Regeringskansliet. Vi inrättar inte något nytt departement, och vi ändrar inte på Regeringskansliets arbetsordning. Vad vi däremot gör är att vi försöker motverka de tendenser till stuprörshantering av frågor som har funnits.

Regeringskansliet präglas av en arbetsform som kallas gemensam beredning. Alla frågor som ett enskilt departement känner sig berört av ska anhängiggöras det departementet. Det grundar sig naturligtvis på regeringsformens krav på regeringens beslut i kollektiv. Trots detta är det klart att det har funnits ett ökat behov av samordning utöver det som den gemensamma beredningen kan garantera eller bidra med. Därför har samverkansfunktionen inrättats. Det bidrar till att lösa upp stuprören snarare än att skapa nya.

Den konkreta frågan om tankar kring marginaler för att som jag egentligen uppfattar frågan hantera det oförutsedda, oavsett om det gäller rekrytering av en viss personalkategori eller andra problem som man kanske inte har tänkt på i det ordinarie arbetet, ska kunna dryftas där. Det ska kunna göras utifrån ett helhetsperspektiv.

När en samverkansfunktion på statssekreterarnivå har kommit överens om hur en fråga ska hanteras i Regeringskansliet brukar Regeringskansliet sedan agera utifrån det. Annars kommer vi ju att stöta på problem igen när det sedan är dags att fatta beslut. Även om denna grupp inte kommer att fatta formella beslut är det alltså klart att det som statssekreterarna i Regeringskansliet är överens om i stor utsträckning präglar genomförandet.

Anders Kjellström, Malmö högskola: Vad är det som är det stora misstaget? Vad är det som är bristen i västs och Sveriges agerande i förhållande till Afghanistan? Om man läser den som kan dessa frågor bäst, vilket väl är den pakistanske journalisten Ahmed Rashid, är svaret på frågan fullständigt glas-klart: Bristen på *nation building*, alltså det vi kallar civil uppbyggnad.

Civil uppbyggnad kostar pengar. Jag är fullständigt övertygad om att mina kolleger och svenska män och kvinnor som är i Mazar-e Sharif gör ett bra jobb. Vi lägger dock tre till fyra gånger så mycket pengar på den militära sidan som på den civila uppbyggnaden. Jag skulle naturligtvis egentligen vilja ha det helt tvärtom.

Jag skulle inte vilja ta hem någon; jag är inte så naiv att jag tror att man kan bygga sjukhus och skolor på dagarna och låta talibanerna bränna ner dem på nätterna. Den militära närvaron behövs. Men den behövs för att värna och säkra den civila uppbyggnaden. Det måste vara den civila uppbyggnaden, *nation building*, som är det primära. Sedan kommer militären in och stöttar så att den kan fungera. Jag är förvisso part i målet eftersom jag har deltagit i den civila uppbyggnaden, men det måste vara utgångspunkten.

Sedan säger vi att detta kommer att kosta pengar. Ja, det kommer att kosta pengar. Men, mina vänner, vad är alternativet? Alternativet är fritt flöde av heroin runt omkring i hela världen. Det kommer att hamna på Sergels torg, och då vet vi vilka problem det för med sig. Det kommer också att medföra stora flyktingströmmar som kommer att destabilisera hela området, och det kommer att innebära ett fritt område för al-Qaida att agera i. Det är alternativet.

Till det har vi bra argument. Vi kan argumentera gentemot talibanerna och alla andra, och argumenten heter bevakningsanläggningar, vägar, sjukhus, skolor och rättsliga institutioners uppbyggnad. Det måste vara det centrala, och det är det som är vårt argument. Vi har tidigare konstaterat att talibanerna inte kan bekämpas med kulor och krut. Nej, men de kan bekämpas med skolor, sjukhus, vägar och bevakningsanläggningar. Där har vi de bra argumenten.

Sverker Göranson, Försvarsmakten: Jag vill understryka en sak. I det vi nu gemensamt säger är helheten avgörande. Men vi måste, precis som Anders säger, akta oss väldigt noga för att säga antingen eller. Jag sade både och, Anders säger både och, och vill vi lyckas får vi lägga ribban efter det. Det är viktigt.

Jag vill understryka några saker som har tagits upp. Detta är ett regionalt problem; regionen är mycket större än det stora landet Afghanistan. Om vi inte bistår i lösningen av problem i Pakistan kommer de att rinna över till Afghanistan också. Det är dock helheter och fungerande strukturer som måste till.

Minns vad jag sade inledningsvis: Vi försöker hjälpa en central regering till funktion. Löser den då problemet lokalt och regionalt? Nej, det gör den inte, eftersom det fortfarande är stuprörsarbete.

Vad är det då som krävs? Jo, det är en fungerande rättsstat – men en afghansk modell, inte en talibanmodell. De av er som har läst och studerat historiken kommer nämligen att inse att det inte är det som afghanerna vill ha, och det är inte heller det vi vill försöka hjälpa till att skapa. Det är något annat. Det är en afghansk demokrati, och det är också viktigt för många som har synpunkter i detta. Jag tror att det heter de små stegens strategi, och vi måste börja på lokal och regional nivå – Sverige gemensamt, till exempel i det norra området.

Har vi då själva fått ihop agendan? Nej. Vi tar ett antal små steg själva, men vi är långt ifrån färdiga. Samtidigt vill jag betona att det till exempel i vårt samarbete med Sida och samordning har tagits väldigt positiva steg de senaste 18 månaderna. Jag uttryckte själv på det senaste mötet att det är nu det börjar. Nu är vi överens om vad vi ska göra, och nu ska vi göra det: leva våra värden därute. Det är en god bit kvar.

Ordföranden: Johan Raeder har begärt ordet, men eftersom vi har fem personer på talarlistan och en tidsbegränsning i och med att utskottet formellt ska sammanträda skulle jag vilja att vi tar alla frågeställare på en gång. När ni ställer frågan vore jag tacksam om ni var tydliga med vem ni riktar den till samt håller er kort.

Staffan Danielsson (c): Jag ska fatta mig kortare än tidigare frågeställare. Det är en intressant dialog som förs, och jag är överens med Peter Jonsson om att matproduktion är viktigare än knark, att polislöner är bättre än talibanlöner och att mer bistånd behövs från Sverige. Jag har två frågeställningar jag vill ta upp med ÖB och försvarsrådet Raeder.

Sverige är ju del i en internationell insats för fred och säkerhet i detta plågade land. Talibaner och andra arbetar med terror och överfall för att få ut de internationella styrkor som stöder den lagliga regeringen och få bort dem från landet. Även i Sverige och i andra länder förs det en debatt om och framförs krav på just detta, att avveckla de militära insatserna. Den svenska insatsen ifrågasätts. Har denna svenska verklighet någon koppling till Afghanistan?

Kan det till exempel uppmuntra och intensifiera attacker mot de svenska styrkorna, eller är attackerna riktade mot afghansk armé och svenska soldater därigenom utsatta?

Den andra frågeställningen är: Om den internationella militära närvaron i Afghanistan skulle drastiskt minska och ersättas av ökade civila insatser, blir då inte tyvärr den politiska lösningen inte fler flickskolor utan snarare ett nytt, fullskaligt inbördeskrig i detta plågade land? Min fråga är egentligen: Vilket tidsperspektiv bör den svenska insatsen ses i? Innebär ”långsiktigt” fem, tio år eller mer, eller handlar det bara om några militära år?

Allan Widman (fp): Jag skulle kunna koppla på en fråga på det som Staffan tar upp. Ibland när man följer utvecklingen i Afghanistan via svenska medier är bilden att situationen blir alltmer hopplös och att regeringsfientliga krafter avancerar på bred front. Det skulle vara intressant att höra en övergripande kommentar om den mediebilden från herrarna i panelen.

Sverige är räknat per capita världens största biståndsgivare till Afghanistan. Det hindrar naturligtvis inte att man kan göra mycket mer, men i samband med förra årets proposition aviserade regeringen att en större andel av det svenska biståndet skulle riktas mot den del av Afghanistan där vi också med andra delar är verksamma. Det kunde vara intressant att veta vad som har hänt i det avseendet.

Överbefälhavaren har aktualiserat frågan om en civil ledning av PRT, och jag vill ställa den frågan till Johan Raeder eftersom jag misstänker att svårigheterna, vilket Karin Enström antydde, är att rekrytera civila rådgivare förknippat med att de ska integreras i en militär struktur.

Gunilla Wahlén (v): Peter Jonsson och Karin Enström har belyst en del av de saker som jag tänkte säga, så dem behöver jag inte ta upp. Men vi har ett stuprörstänkande i vårt land som inte är bara tendenser utan faktiskt ett stuprörstänkande som har funnits historiskt.

Samordningsfunktionen kommer inte, såvitt jag förstår, att kunna peka med hela handen. Lyssnar man på den beskrivning som Anders Kjellström ger av vilka resurser det är som behöver förstärkas – det är utbildningsinfrastrukturen, den juridiska infrastrukturen och annan infrastruktur – blir slutsatsen att samordningsfunktionen behöver kunna peka med hela kroppen, inklusive huvudet, för att en ändring ska kunna fås till stånd.

Vi är överens om att de civila delarna måste förstärkas och få en bra struktur för att de ska ha effekt och att det är svårt att göra det i EU. Men på vilken sikt kan Johan Raeder tänka sig att vår civila del har ökat så att den är större än den militära delen? Är det på ett, två eller tre års sikt?

Peter Rådberg (mp): Vi pratar väldigt mycket om Afghanistan – det är därför vi sitter här – men detta är också ett regionalt problem där Pakistan och flera andra länder ingår. Jag vill höra hur Johan Raeder och gärna också ÖB ser på den delen. Vi kan ju inte bara lösa problemen i Afghanistan, för al-

Qaidamedlemmarna har försvunnit till just Pakistan och ligger väl och trycker någonstans.

Jag vill också hålla med om det som Peter Jonsson tog upp om biståndet, men min fråga handlar lite grann om det som Allan Widman var inne på, nämligen om det inte kan gå direkt till PRT. Andra områden skickar sina biståndspengar direkt till sina soldater medan Sverige skickar mer centralt. Varför kan inte Sverige i så fall göra likadant?

Vad gäller det som Johan var inne på, en politisk lösning, skulle jag vilja höra lite mer konkret: Har Sverige nu när vi är ordförande tagit initiativ med ISAF, Nato eller USA för att verkligen få till stånd en politisk lösning? Du sade i och för sig att frågan var viktig och så vidare, men du var inte så konkret när du talade sist.

Rolf K Nilsson (m): I debatten här hemma om Afghanistan och de svenska insatserna har det kommit krav på att den svenska militären ska packa ihop och åka hem så snart som möjligt eftersom detta inte är en svensk angelägenhet. Det är främst till militärerna jag ställer frågan: Vilken är er uppfattning mot bakgrund av den erfarenhet ni har av de insatser som svenska soldater har gjort i Afghanistan? Vad skulle konsekvenserna i Afghanistan bli om de gjorde som de här debattörerna vill, packade ihop och åkte hem, förutsatt att inget annat land gick in och tog hand om PRT?

Johan Raeder, Försvarsdepartementet: Danielsson frågade om det finns en koppling mellan debatten i Sverige och våldsnivån i Afghanistan. Det är en fråga som diskuterades särskilt i samband med att två svenska soldater faktiskt dog i Afghanistan. Det var något som skedde i samband med att riksdagen skulle debattera den militära närvaron i Afghanistan.

Det är naturligtvis svårt att säga om det finns en direkt sådan koppling. Men i alla konflikter av den här typen – det har också varit tydligt under konflikten i Irak – har våldsnivån ökat i samband med att viktiga beslutstillfällena närmade sig, till exempel i samband med val i Afghanistan, i samband med val i Irak och i samband med debatter i det amerikanska parlamentet kopplade till Irak. Man kan nog bara spekulera, undra och notera vad som händer, men jag kan inte säga att jag har något konkret bevis för att det är på det ena eller det andra sättet. Man kan naturligtvis också fundera på i vilken utsträckning man själv vill påverka sådana debatter.

Blir det inte inbördeskrig om den militära närvaron minskar, och vilket tidsperspektiv ska vi ha på vår militära närvaro i Afghanistan? Där har regeringen varit tydlig med att säga att vårt engagemang för Afghanistan är långsiktigt. Detta är kopplat till den fråga du ställde innan, nämligen vilka signaler vi skulle skicka om vi började tala om en bortre gräns, hit men inte längre. Om det nu finns en koppling mellan våldsnivån och sådana tidpunkter, är det då klokt att gå ut med sådana tidpunkter?

Det finns också en annan aspekt på detta. Om min grannes hus börjar brinna och jag kommer springande med vattenslangen, kommer jag kanske inte

att säga till honom: Jag kommer att stå här och spruta ett tag, men vid niotiden måste jag hämta barnen eller göra någonting annat, så då kommer jag att lämna det här. I det läget hjälper man i stället till så länge man bara kan eller tills problemet är löst. Hur lång tid det tar kan jag inte sja om, men jag tror inte att problemet kommer att vara löst om ett eller två år.

Stämmer mediebilderna vad gäller spridning av våld och liknande? Ja, till viss del gör den det, men mediebilder har en tendens att vara överdrivna och inte vara allsidiga. Som vi hörde tidigare – jag vet inte om Berndt kommer att säga något mer om det – har våldsnivån ökat i Afghanistan, även i det norra området. Men mediebilderna divergerar. En del medier kanske håller huvudet mer kallt än andra medier. Jag skulle säga att när medierna verkligen har tagit sig till Afghanistan och rapporterat därifrån har bilden mycket mer stämt överens med den information som jag själv får i mitt yrke om vad som händer där.

Större andel bistånd till det norra området? Vad som gäller nu är att 25 procent av det svenska bilaterala biståndet till Afghanistan ska öronmärkas för det norra området. Jag kan inte på rak arm säga hur det här har utvecklats, men det har varit en ambitionshöjning. Hur stor procentenhet som tidigare gick dit kan jag inte svara på. Men det innebär en ambitionshöjning att vi gör på det sättet. Det fanns en annan fråga kopplad till detta, som jag tror att jag får återkomma till, om hur vi slussar vårt bistånd och varför inte allting ska gå via PRT.

Den civila ledningen av PRT är en fråga som diskuteras i Regeringskansliet. Det är inte alls en tanke som är främmande för oss. Det handlar om vad som är mest ändamålsenligt. Och det är inget självändamål att på sikt ha en militär ledning av PRT, utan vi ska naturligtvis sträva efter det som är mest effektivt.

Gunilla Wahlén ställde en fråga om stuprörstänkande och att samordningsfunktionen inte kan peka med hela handen. Samordningsfunktionen har inte att fatta det formella beslutet. Men de som sitter där är chefer – man kan jämföra statssekreterarna med de verkställande direktörerna för de olika departementen. Det är klart att om de är överens och har bestämt sig och sedan går och säger till sin egen organisation att nu gör vi på det här sättet, då kommer det också att bli så. Att de sedan inte använder funktionen som sin formella beslutsprocess är någonting annat.

På vilken sikt kan den civila delen öka? Hur kommer vår militära närvaro att se ut framöver och vad kommer kostnaderna att vara för den? Även om numerären inte ökar kanske den blir mer kostsam om vi ska ha helikoptrar. Det har funnits tankar här om stridsflyg och liknande. Hur förhållandet militärt-civilt kommer att förändras över tiden beror på hur både det civila och det militära förändras. Men som jag tidigare sade finns det behov av ökat civilt stöd där, och de är stora.

Rådberg tog upp frågan om kopplingen Afghanistan-Pakistan. Det finns en stark koppling. Det här är en gränsöverskridande konflikt, det är inget tal om annat. Det mandat som vi verkar inom och ISAF:s mandat är begränsade till

Afghanistan. Det är så vi får lösa det vad gäller den militära insatsen. Men självklart är det någonting som regeringen har med sig inom andra verksamhetsområden att det här är någonting som också berör Pakistan. Det är också en del av vår dialog med Pakistan.

Kan inte biståndet gå direkt till PRT? Det har tidigare talats om vikten av afghanskt ägarskap. Vad det internationella samfundet gör nu är att verka för ett stärkande av centralregeringen i Kabul, och det är den afghanska utvecklingsplanen som ska stärkas.

Afghanistan är ett land med en stark regional historia. Det finns nackdelar med att föra biståndet direkt ut till de olika regionerna och då osynliggöra den afghanska centralregeringen. Här måste man gå en balansgång. Vad vi försöker göra är att genom våra rådgivare i PRT öka förståelsen för de regionala behoven, en förståelse som sedan kan anhängiggöras den centrala processen när biståndet ska fördelas. Det är sedan den afghanska centralregeringen som kan stå för stödet, men då baserat på kunskap om vad som händer i regionerna. Det är där vi kan hjälpa till. Vi har också sagt att vi vill föra 25 procent, som jag sade tidigare, av biståndet direkt till regionerna. Det är en balansgång som vi försöker upprätthålla.

Sverker Göranson, Försvarsmakten: Jag ska lite kort kommentera några saker. Att avveckla det militära bedömer jag som djupt osunt just nu. Då är vi tillbaka till grundfrågan. Som jag sagt är det både och, att vi måste skapa en förutsättning för att göra allt det andra, och det fungerar inte utan det militära.

Är det här en långsiktig lösning? Ja, som jag sade är det en små stegens strategi. Det här kommer att ta lång tid. Vi kan till exempel göra en jämförelse med våra erfarenheter från Balkan. Utan att sätta en siffra kan jag säga att det kommer att ta lång tid.

Mediebilderna är att det här är hopplöst. Precis som jag gav uttryck för i mitt anförande har vi begått ett antal fel under resans gång. Dessa betalar vi ett pris för nu. Är det hopplöst? Nej, anser jag, men vi måste lyssna på bland annat den rapport som McChrystal lade på bordet och hans bedömning. Och just nu krävs de bästa bedömningarna för att vända det här. En av dem är, som vi pratat om, att vara ute hos folket och vinna deras förtroende, för det är där landets själ sitter. Det är dem vi måste påverka. Vi måste vara därute med dem. Efter hand kan vi sedan lugnt och städat bygga fungerande strukturer, och det måste börja på lokal och regional nivå.

Jag svarade nog aldrig på frågan om vi övar tillsammans. Ja, det gör vi, men även där är vi bara i början. Det senaste exemplet är Vikingövning förra året. Jag påstår att olika myndigheter börjar svara upp allt bättre, men vi har en lång väg kvar.

Jag har redan sagt att det är en regionutmaning. Men vår regering och riksdag får avgöra hur regionen ska hanteras.

När det gäller den militära delen tar jag varje tillfälle att ge uttryck för militär expertis, även i Nato, det vill säga att när jag gav *main stream* på McChrystals rapport påtalade jag att om jag vill läsa den kritiskt tar nu det

militära ansvar för både utveckling och governance. Nej, svarade generalen McChrystal, så avser jag inte, vi ska bara stödja. Ja, men det går inte att läsa det på det sättet just nu. Vi försöker påverka den delen också, för oavsett storlek på land – USA, Sverige eller för den skull något annat land – är vi alla med där för att hjälpas åt i ett globalt problem. Då är inte storleken på landet det avgörande utan det sätt på vilket vi går till väga.

Det skulle falla ihop, Rolf, om vi skulle släppa det här. De försöker naturligtvis påverka vår hemmaopinion. Det är ett sätt i gerillakrigföring att påverka skeendet. Då skulle både säkerheten rasa och vi skulle få en ännu mer korrupt struktur. Och det som Anders efterlyste, att bygga lokalt, skulle inte vara möjligt.

Berndt Grundevik, Försvarsmakten: Jag var ute på Livgardet för en och en halv vecka sedan och hade en genomgång med all FS 18-personal innan rotation. Jag vill bara ta upp en jätteväiktig sak. Det som kom fram där är att de upplever att stödet från politisk nivå och från medierna ibland är otydligt. Jag tror att alla som jobbar därute, både militära chefer, soldater och många fantastiskt duktiga hjälparbetare, behöver känna ett tydligt stöd.

Avslutning

Rolf Gunnarsson, (m): Herr ordförande! Dagens öppna utfrågning liksom andra informationer, utfrågningar och sammanträden har visat på en komplex bild av de problem som finns i Afghanistan.

Vi kan alla notera att säkerhetssituationen i Afghanistan fortsatt har försämrats under 2009. Det har inneburit att antalet allvarliga säkerhetsincidenter har ökat med 30–40 procent under det första halvåret 2009 jämfört med motsvarande tid 2008.

Vi vet, precis som konstateras i det sammansatta utskottets betänkande från förra veckan och som ska debatteras i riksdagen i morgon, att det finns en tendens att religiöst och politiskt konservativa strömningar stärks, allt på bekostnad av mer liberala samhällskrafter.

Vi har tidigare talat i termer av att det varit relativt lugnt i det område där svenskarna håller till. Men så sent som förra veckan fick vi alltså, som vi har talat om här i dag, bevis på den osäkra situation som råder där liksom i den norra delen, där aktiva talibangrupperingar etablerat sig.

Frågan om helikoptrar måste förstås lösas. För en lekman på området som jag känns det främmande, konstigt och förvånansvärt att frågan inte kan lösas. Men kanske är det, som överste Grenander hälsade från Afghanistan, lättare att sitta på läktaren och tycka än att spela med i matchen. Det känner jag till som gammal idrottsledare.

Vi vet att enligt FN:s bedömningar har cirka tusen civila fallit offer för attentat och stridigheter under första halvåret 2009. Vi vet också, som det sammansatta utskottet konstaterar, att den humanitära situationen i Afghanistan är ansträngd som en följd av ökade stridigheter och naturkatastrofer. Ett stort antal människor är i fortsatt behov av internationellt stöd för att tillgodose

sina grundläggande behov av skydd, mat, vatten och husrum. Det är, som många vet, svårt att fastställa det totala antalet behövande, men enligt FN handlar det om cirka 7,5 miljoner afghaner som är i behov av livsmedelsstöd.

Vi vet också att det svenska humanitära biståndet till Afghanistan i år uppgår till cirka 115 miljoner kronor. Till detta kommer förstås försvarets kostnader för våra styrkor därnere.

Viktigt är det med en samordning av de totala resurserna, som försvarsrådet Raeder informerade om. Och som ÖB betonade för några minuter sedan är det helheten som är avgörande för resultatet.

Den svenska ISAF-styrkan gör, som så många har intygat här i dag, ett mycket värdefullt arbete i Afghanistan och utför insatsen på ett mycket kompetent sätt. Detta har befäl och soldater visat varje dag under pågående insats. Jag vill verkligen uttrycka vårt fulla stöd och vår uppskattning för det arbete som görs.

Jag vill tacka alla som medverkat här i dag. Personligen hoppas jag på ett brett samförstånd i Sveriges riksdag i den här frågan och frågor som rör övriga internationella insatser. En bred enighet är viktig eller till och med mycket viktig. Som avslutning vill jag säga att ett tydligt besked ska det vara härifrån Sveriges riksdag.

Sedan får vi ta med oss general Grundeviks förslag om skattebefrielse. Vi får se om vi lyckas få majoritet i Sveriges riksdag också i den frågan.

Tack till alla!

Ordföranden: Med dessa ord från vice ordföranden Rolf Gunnarsson tackar jag alla och förklarar utfrågningen avslutad.